

דור ה-Y בישראל, פרק 13 הורים וקורסים - דור ה-Y מגדל ילדים

תמר אלמוג, עוז אלמוג

נוצר ב-7/25/2014

ילודה והולדה

פחות ילדים במשפחה

הירידה בשיעורי הפריון היא מגמה כלל-עולמית שמעצבת מציאות דמוגרפית חדשה.¹ הסיבות העיקריות לתופעה הן העלייה ברמת החשיבות של העושר החומרי (פחות ילדים = פחות השקעה כספית); העלייה בהוצאות על גידול ילדים (בגדים, מחשבים, חוגים, מעבר לדירה גדולה יותר וכו'), העלייה בחשיבות האתוס הפיידוצנטרי, התובע מההורים להשקיע יותר זמן בילד (הרבה ילדים = פחות זמן פנוי לכל ילד) כדי להיות "ההורים הכי טובים שאפשר"; והעלייה בגיל הנישואים והולדת הילד הראשון (בין השאר בשל רצונן של נשים לרכוש השכלה ולבנות קריירה לפני הקמת משפחה). גם שיעור הגירושים שעלה וגיל הגירושים שירד משפיעים (זוגות רבים מתגרשים אחרי הולדת הילד הראשון או השני, וזה עוצר את שרשרת הילודה).

צעירים בישראל
גי'א פריבס

דפוסי פריון בעולם ובישראל

שיעור הפריון הכולל (מספר הילדים שאישה צפויה ללדת בימי חייה - Total fertility rates במדינות ה-OECD עמד בשנת 2013 על 1.71 - דהיינו, פחות מרמת התחלופה הנחוצה לשמירה על יציבות גודל אוכלוסייתן של המדינות. זו ירידה דרמטית בהשוואה לארבעה עשורים קודם (ב-1970 עמד הממוצע על 2.7).

שיעור הפריון בישראל עלה מ-2.88 ילדים לאישה בשנת 1995 ל-3.00 בשנת 2013. מדובר בנתונים המתייחסים לכלל האוכלוסייה בישראל, ובפועל ניכרים הבדלים משמעותיים בשיעורי הפריון ממגזר למגזר.

שלוש סיבות עיקריות לכך ששיעור הפריון הכללי בארץ גבוה בהשוואה לעולם:
א. החשיבות הגדולה שמייחסת התרבות הישראלית להקמת משפחה ולהולדת ילדים (אישה שלא מביאה ילדים לעולם בישראל זוכה לסטיגמה וחשה כמי שלא מימשה את עצמה).

<p>ב. טכנולוגיות ההפריה בישראל הן מן המפותחות בעולם והסבסוד הממשלתי של ההסתייעות בהן גבוה משמעותית יחסית למדינות אחרות: 4.1% מילדי ישראל נולדים מטיפולי הפריה - מקום ראשון ובפער עצום ביחס לעולם.</p> <p>ג. רמת הפריון הגבוהה של שני מגזרים מסורתיים גדולים: המגזר החרדי והמגזר הערבי מוסלמי (בעיקר בדואים).</p>
<p>רמת הפריון של נשים יהודיות חילוניות ירדה במידה ניכרת באמצע שנות ה-80 מרמה של יותר מ-2.3 (בתחילת העשור) לרמה של 1.7-1.9 באמצעו. רמה זו נשארה קבועה עם תנודות קטנות עד אמצע שנות האלפיים. מאז אפשר לזהות מגמה של עלייה ברמת הפריון ל-2.1.</p>
<p>במחקר שנעשה ב-2010 נמצא שבאוכלוסיה היהודית-חילונית הבוגרת (בני 20 ומעלה) כמחצית (55%) מעדיפים שלושה ילדים, כחמישית (19%) מעדיפים ארבעה ילדים, ואחוז דומה (19%) מעדיפים שני ילדים למשפחה.</p>
<p>אפשר לשער כי שיעורי הפריון של השכבה הצעירה יותר, המשכילה והמתירנית יותר, נמוכים מאלו של דור הוריהם, ואף יורדים אל מתחת לרמת התחלופה. רמז לכך אפשר למצוא בשיעור הרווקים ביישובים כמו תל אביב ורמת גן.</p>
<p>גיל האם הממוצע בלידה בישראל עלה בין השנים 1994 ל-2010 ב-1.7 שנים (מ-28.3 ל-30). בלידה הראשונה העלייה משמעותית יותר: גיל האם הממוצע בלידה הראשונה עלה באותן השנים ב-2.6 שנים (מ-24.6 ל-27.2). זה עדיין גיל נמוך ביחס לגיל הממוצע ללידת הילד הראשון במדינות ה-OECD.</p>
<p>במהלך העשורים האחרונים חלה אצל הנשים היהודיות-חילוניות ירידה חדה בשיעור הפריון בגילאי ה-20. בשנות ה-90 עבר שיא הפריון מקבוצת הגיל 25-29 לקבוצת הגיל 30-34. הירידה בשיעור הפריון בגילים 20-24 הביאה אותו לרמה נמוכה, שכמעט שאינה משפיעה על סך הפריון הכולל. הירידה בפריון קשורה לעלייה בגיל הולדת הילד הראשון שנובעת מדחיית גיל הנישואים. הנה כי כן, חלקן של הלידות של יולדות בנות 35 ומעלה מכלל הלידות עלה מ-14% ב-1990 ל-19% ב-2009 וחלקן של הלידות של יולדות שגילן מתחת ל-20 ירד מ-4% ל-2% בהתאמה.</p>
<p>מחקרים שנעשו בשנים האחרונות בעולם וגם בישראל מצאו שצעירים אינם מודעים מספיק להשפעות של גיל האם על מידת הפוריות ועל הסיכוי להביא לעולם ילד. המחקרים גם מצביעים על כך שמקורות המידע של הצעירים על תחומי הפריון הם אקראיים ולא מקצועיים (כ-70% מן הנשים בישראל ציינו בין מקורות המידע שלהן את בני המשפחה ויותר מ-60% מן הנשים ציינו בין מקורות המידע שלהן חברים. לעומת זאת, רק כ-15% מהנשים ציינו את הרופא הגינקולוג כמקור מידע וכ-5% את רופא המשפחה כמקור מידע.</p>

מקורות:

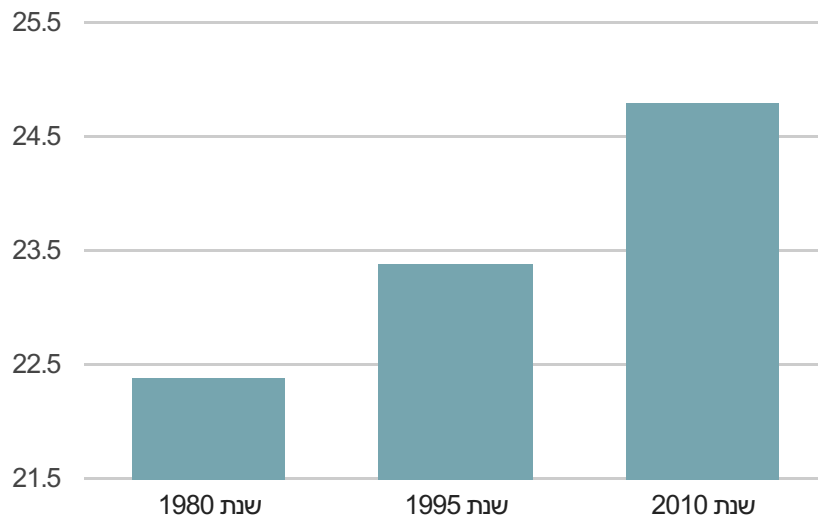
- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. 6.3.2013. לקט נתונים לרגל יום האישה הבין-לאומי.
- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, מידע בטלפון.
- חליחל, אחמד. יוני 2011. פריון של נשים יהודיות ומוסלמיות בישראל לפי מידת הדתיות - שלהן בשנים 1979-2009.
- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, סדרת ניירות עבודה מס' 60.
- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. ספטמבר 2008. פרסום 1331.
- הכנסת, מרכז המחקר והמידע. 17.6.2012. מידע ונתונים בנושא פריון ומודעות לפוריות בישראל.
- וינר-אומן, אביטל (עורכת). מאי 2012. המלצות הוועדה הציבורית לבחינת הסדרה חקיקתית של נושא הפריון וההולדה בישראל. משרד הבריאות.
- משרד הבריאות. 9.7.2015. טיפולי הפריה חוץ גופית 1990-2013.

OECD. 2011. Doing Better for Families.

Peterson, Brennan D.; Pirritano, Matthew; Tucker, Laura, & Lampic, Claudia. March 2012. Fertility Awareness and Parenting Attitudes among American Male and Female Undergraduate University Students. *Human Reproduction*, 27(5): pp. 1375-1382.

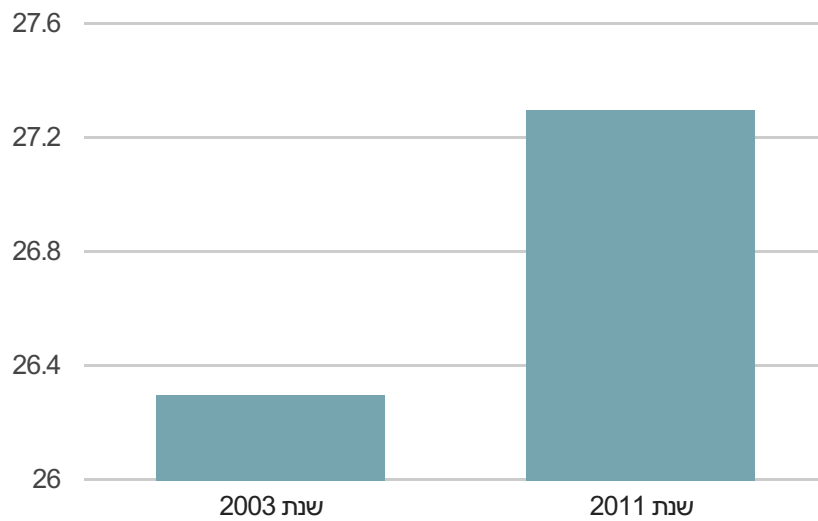
Hashiloni-Dolev, Yael; Kaplan, Amit, & Shkedi-Rafid, Shiri. November 2011. The Fertility Myth: Israeli Students Knowledge Regarding Age-related Fertility Decline and Late Pregnancies in an Era of Assisted Reproduction Technology. *Human Reproduction*, 26(11): pp. 3045-3053.

גיל הנישואין הממוצע בקרב נשים

מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. 6.3.2013. לקט נתונים לרגל יום האישה הבין-לאומי.

גיל הנשים הממוצע ללידה ראשונה

מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. 6.3.2013. לקט נתונים לרגל יום האישה הבין-לאומי.

Marital and Parental Status among Millennials and Gen Xers at similar Life Stage

Marital Status	Millennial	Gen X
Married	22.2%	29.1%
Never married	73.8%	65.9%
Cohabiting	9.2%	5.8%
% of women ages 18-29 ever had children	36%	41%

Reference: Wang, Wendy and Taylor, Paul. 3.9.2011. For Millennials, Parenthood Trumps Marriage. Pew Research Center: Social & Demographic Trends.

Note: Cohabiting is independent of marital status, someone who lives with a partner could be never married or divorced/widowed. To be consistent of marital status, someone who lives with a partner on relationship with the household head.

לכל אלה יש להוסיף שתי סיבות: התשוקה להביא ילד לעולם, שהוא תוצר גנטי משותף, ולגדל אותו ביחד, היא ביטוי לאהבה עזה. אבל בעולם שמקדש את האנוכיות - האהבה הזוגית נחלשת, וכתוצאה מכך גם הרצון המשותף ליצור חיים חדשים. המיקוד העצמי מחליש גם את הדחף האלטרואיסטי שעומד בבסיס הרצון להביא ילד לעולם. רבים פשוט חוששים שילד יגזול מהם זמן ואנרגיה ויפגע באיכות חייהם. הסיבה השנייה לרתיעה מהולדת ילדים (שתורמת לסטטיסטיקת הפרייון) היא חששן של נשים לאבד את מקום עבודתן בעקבות הריון ולידה.

צעיר בן 26: "ילדים באמת מביאים לך אושר אבל הורגים בדרך את כל סוגי האושר האחרים. אתה יוצא פחות, עושה פחות סקס, הטיולים בחו"ל עוברים שינוי רדיקלי. לכן אנשים פחות מוכנים להשקיע בהולדתם וגידולם."

מדינת ישראל שונה במעט מהמגמה העולמית, משום שחיות בה אוכלוסיות מסורתיות גדולות (בעיקר חרדים ובדואים) שמתאפיינים בשיעורי פרייון גבוהים.² עם זאת, גם אצלנו, בעיקר בקרב המגזר היהודי הלא-דתי, ניכרת בדורות האחרונים ירידה בשיעורי הפרייון (מהסיבות שתוארו לעיל). היא בולטת במיוחד בשכבה הצעירה ומגיעה אל מתחת לרמת התחלופה.

צעיר בן 26: "הקפיטליזם מתחיל לעבוד כמו הרואין. הקניות גורמות להרגשה כל כך טובה שהן הורגות כל אושר אחר בחיים, כגון השקעה ברוח. ברגע שאתה מתחיל עם הרואין, אתה תוותר על כל דבר אחר בשביל להשיג עוד ממנו. זו גם אחת הסיבות לירידה בפרייון אצל הדור הזה. ילדים באמת מביאים לך אושר אבל הורגים בדרך את כל סוגי האושר האחרים. אתה יוצא פחות, עושה פחות סקס, הטיולים בחו"ל עוברים שינוי רדיקלי. לכן אנשים פחות מוכנים להשקיע בהולדתם וגידולם."

הבחירה לא ללדת

אחת מכל חמש נשים בעולם המערבי בוחרת היום לא להביא ילדים לעולם (לעומת אחת מכל עשר נשים בשנות החמישים). זו תופעת הקצה של הירידה בפרייון, שזכתה לכינוי "אל-הורות" (Childless by Choice). הבחירה הזאת, שעד לא מזמן הייתה תופעה מוכחשת, הופכת למגמה חברתית, בעלת השלכות מרחיקות לכת על החברה המערבית.³ המגזין 'טיים' הקדיש לתופעה גיליון מיוחד תחת הכותרת 'Child Free' (חופשיים מילדים), שבה נסקרו שיעורי הילודה הנמוכים אי פעם באירופה וארצות הברית.⁴

אפילו במדינות שמרניות ובעלות אוריינטציה משפחתית ניכרת מגמה כזאת. כך למשל, מדינות בדרום אירופה,

כמו: איטליה, יוון וספרד, שהיו עד לפני כמה שנים שם נרדף למשפחות רחבות ולחמולות סוגרות בשנים האחרונות את טבלת שיעורי הלידה באירופה. קרוב לרבע מהאיטלקיות בנות ה-40 מצפות כיום להישאר ללא ילדים ואילו ביוון נמדד שיעור ילודה מהנמוכים בעולם - 1.3 לידות לאישה.⁵

התופעה של זוגות ללא ילדים הולידה שוק צומח של שירותים. החל מספרי ייעוץ (למשל הספר 'נטולת ילדים ומתה על זה'), דרך קבוצות תמיכה ושיתופיות (למשל הקבוצה 'נו קידינג' שבסיסה בוונקובר, או ההתאחדות הבריטית לאנשים בלי ילדים) ועד למוצרים המותאמים למשפחות הללו (למשל חברת המכוניות הונדה עיצבה מושב לכלב שמחליף את המושב לילד).

הסיבות לבחירה בחיים ללא ילדים מגוונות. יש מי שמצהירים שאין בהם כמיהה וצורך להיות הורים; יש שאינם מוכנים לשלם את המחירים הכלכליים והנפשיים שההורות גובה; אחרים מעדיפים להימנע בשל שיקולים אידיאולוגיים, כגון החשש מלהביא ילדים לעולם של אלימות וסבל, או סירוב להיכנע לתכתיבי החברה.

מומחים מציינים כי רוב הזוגות נטולי הילדים לא קיבלו החלטה מודעת שלא להביא ילדים, אלא פשוט דחו את ההחלטה להקים משפחה עד שהמציאות של חיים ללא צאצאים הפכה בשלב מסוים לעובדה שאי אפשר לשנותה. רק כשליש מהם קיבלו החלטה מודעת לא להקים משפחה.

אצל דור ה-Y מצטרפים גם מניעים של חרדה: החשש מפני האחריות הגדולה מדי - פיזית ורגשית, הפחד מכישלון, ולעיתים גם הפחד מהיריון ומלידה. יש גם החוששים להביא ילדים לעולם בשל החוויות השליליות שחוו כילדים להורים גרושים.

ומה לגבי ישראל? רוב הישראלים (90 אחוזים נכון ל-2013) עדיין רואים בילדים את "האושר הגדול בחיים" ויותר ממחציתם (57 אחוזים) סבורים כי חיים ללא ילדים הם חיים ריקים.⁶ עם זאת, לאור התהליכים המאפיינים את דור ה-Y, אפשר להניח שעם הזמן יותר ויותר רווקים וזוגות יבחרו באפשרות של חיים ללא ילדים. העובדה שלראשונה פורסמו בתקשורת גילויי כפירה פומביים בציווי המשפחתי העליון - מעידה על המגמה שבאופק.

צעיר בן 27: "בבאר שבע, אחרי התואר, אמרתי שמתאים לי עכשיו ילדים. אני בשל לילדים. עכשיו, אחרי המעבר לתל אביב, עם כל החברים והאפשרויות, החלטתי שילדים יכולים לחכות. לא בוער לי".

הסוציולוגית אורנה דונת כתבה ספר בשם "ממני והלאה", שעוסק בבחירה בחיים בלי ילדים בישראל,⁷ ומבוסס על עבודת המ"א שלה.⁸ היא עצמה החליטה כבר בגיל 16 שאימהות זה לא בשבילה:

"תמיד חושבים שאם מישהי לא רוצה להיות אמא זה בגלל שהיא רוצה לממש את עצמה בקריירה, כאילו זו משוואה של 'או שאהיה אמא, או שאהיה קרייריסטית' - אבל זה לא בהכרח העניין. לכל אחת יש את הסיבות שלה. חלק נכבד מהנשים שראיינתי לא מעוניינות להשקיע בקריירה אלא פשוט לחיות את חייהן ולעשות את הדברים שמעניינים אותן - וילדים זה לא אחד מהם. לאורך ההיסטוריה היו נשים שבחרו לא להיות אימהות, או לעזוב את הילדים לטובת חיים אחרים, למשל התמסרות דתית. מצחיק אותי שאנשים מחפשים את הטראומה ש'עשתה אותי כזאת', ושאני צריכה להוכיח לחברה שאני נורמלית בכל שאר הפרמטרים של עבודה או זוגיות, רק בגלל הבחירה הזו שלי."⁹

הירידה במוטיבציה להביא ילדים לעולם והלגיטימציה החברתית הגוברת לתופעה משתקפות גם בקולות של הורים שמעויזים לראשונה להודות בפומבי שעלו במוחם מחשבות של חרטה על הבאת ילדיהם לעולם.¹⁰

אומנת ליולדת

דולה היא ברוב המקרים אישה (אם כי גם גברים משמשים כדולה) המלווה את היולדת לפני הלידה, במהלכה ולאחריה. הדולה היא הכתובת של היולדת (ולאחר כמן האם הטרייה) בכל שאלה, החל מהדרכה כיצד לבצע עיסוי פרינאום, כיצד להתמודד עם כאבי גב וצירי לידה, וכלה בשאלות כמו עיתוי עזיבת בית החולים לאחר הלידה.

לפעמים הדולה נוכחת גם בלידה עצמה ומסייעת לילדת בתמיכה. לאחר עזיבת בית החולים היא מסייעת ביעוץ הנקה, עריכת אמבטיה ראשונה, שינה וכיו"ב.

ההכשרה של דולה אינה פורמאלית, והיא לא נועדה להחליף את מי מהצוות הרפואי. אין לה שום תפקיד פורמאלי בשלבי ההיריון והלידה, אך למרות זאת יותר ויותר נשים צעירות מדור ה-Y שוכרות את שירותיה.

כתבה באתר הכללית: "מי צריך דולה? נכון, אפשר גם בלי, אבל זה יותר מנחם, מרגיע ומפנק כשיש לצדך מישהי צמודה, לצד המיילדת, שתומכת ומסייעת ברגעים הקשים."

מכשירה דולות: "דולה יכולה להיות מלווה משמעותית ביותר בתקופה הלחוצה ורבת הריגושים של ההריון."¹¹

גבר מבוהל בחדר הלידה

בעבר לידות היו זירה נשית לחלוטין. הנשים המבוגרות במשפחה (אמא, סבתא, דודה, אחות גדולה) נהגו לחנוך את היולדת הצעירה. כאשר העבירו את הלידה מהבית לבית-החולים, החליפו הרופאים והמיילדת את נשות המשפחה. עם זאת, היה מקובל שאחת מבנות המשפחה הקרובה מלווה את היולדת בחדר הלידה.

הנוכחות של הבעל בתהליך הלידה החלה לצבור תאוצה החל בשנות השבעים של המאה הקודמת והפכה לנורמה מקובלת בשנות השמונים, עם הצמיחה של דמות הגבר הרגיש. עד ראשית המילניום החדש היא הפכה לנורמה סוחפת.¹² זו למעשה "הפינאלה" של שותפות "הגבר החדש" בהיריון ובלידה - מבדיקות האולטרה-סאונד, דרך קורס ההכנה ללידה ועד לנוכחות בלידה עצמה.

בקרוב רוב הזוגות מדור ה-Y אין בכלל שאלה באשר להשתתפות הבעל בלידה. הטענה הרווחת היא שאם יצרת חיים, אינך יכול להסתפק בחלק "הכייפי" של ההתעברות. עליך להיות שותף בכל התהליך, כולל החלק "הקשה" של הלידה עצמה. הנורמה הזאת יוצרת בעיות לא מעטות, שמודחקות בדרך כלל מהתודעה.

רבים מהגברים הצעירים חווים את הלידה כאירוע טראומטי ומלחיץ, בין השאר בשל הפער בין הציפיות הרומנטיות לבין המציאות המדממת (הפרשות, התפתלויות וזעקות כאב).¹³ כיוון שחוסנם הנפשי אינו גבוה, לא זו בלבד שהם לא מקלים על היולדת והצוות הרפואי אלא שבמקרים רבים הם מוסיפים לחצים לחדר הלידה.¹⁴

אב צעיר לכתבה בדיעות אחרונות: "כשוורד, אשתי, הרתה היה ברור לשנינו שאני שותף מלא להריון ולידה. הלכתי איתה לכל סריקות האולטראסאונד, לכל הביקורים אצל הגינקולוג וגם לקורס ההכנה ללידה. לרגע לא עלה בדעתי לא להיות שותף ליצירה של שנינו ולהפיל עליה הכל. בקורס ההכנה למדנו נשימות, הרפיה ומושגים מעולם הדר הלידה, והיה נדמה לי שאני מגיע מוכן נפשית ומנטאלית ללידה. הייתי רגוע והשריתי ביטחון גם על ורד. אבל ככל שהצירים התארכו, הביטחון התערער. ישבתי 9 שעות ליד האישה שאני הכי אוהב בעולם, וראיתי אותה מתפתלת מכאבים. באותו רגע לא הייתה שום חשיבות להרפיה ולנשימות שלמדנו. מה שהיא הייתה באמת צריכה זה משהו חזק להרגעת הכאבים.

כשנכנסנו לחדר הלידה, חשבתי שתוך חמש דקות אנחנו בחוץ. אבל אז התחילה הדרמה של הלידה, ואף אחד לא ספר אותי. פה ושם איזו מיילדת ריחמה עלי והטילה עלי תפקיד כמו 'תמוך בה מהגב', אבל הרגשתי די מבוהל. וזה עוד כלום לעומת מה שהרגשתי כשהתינוקת יצאה. חשבתי שאראה את עצמי או את ורד בדמות מוקטנת, אבל מה שהגיע מהרחם נראה זוועה. ראש סלק מלא נימי דם, ידיים עם עור צפוד ומקומט ורגליים כמו של תרנגולת. הרגשתי צורך עצום פשוט לברוח משם ולהקיא את נשמת, אבל התביישתי. אז נשארתי והמשכתי לשחק כאילו אני כולי תדהמה מהפלא. אבל בתוכי הייתי מה זה מאוכזב."¹⁵

אם צעירה: "קשה לגברים להתמודד עם לידה. לבעלי היה ממש קשה וגם לחברים שלו. בדיעבד, לא הייתי מכניסה אותו לחדר. שיקבל את התינוקת רחוצה ויפה. בלידה הבאה הוא בשום אופן לא ייכנס. ההמלצה שלי היא לא לדרוש מהבעל להיכנס ללידה, אבל גם לא לתת לו רגשי אשמה שהוא 'מחוץ לעניינים'."

כדי להקל על הגברים הצעירים הצוותים הרפואיים ממליצים להם לאמץ פתרון ביניים: לשבת ליד ראש האישה ולא לצפות בתהליך הלידה עצמו.

מרים ברנר, מטפלת מינית מוסמכת ויועצת זוגית: "הבעל לא חייב להתמקד בקרע ובחתך ובשליה היוצאת. אשתו מכוסה חלקית בסדין, הצוות עומד במקומו, והוא אמור ללטף את ראשה של האישה, להרטיב את שפתייה ולא להתעניין במה שעושה המיילד, אלא במה שחשה רעייתו."¹⁶

לעיתים מסכמים מראש על "דרכי מילוט", שיאפשרו לבעל לעזוב את חדר הלידה בכל זמן, מבלי שיסתכן בכעס או באכזבה של אשתו. כדי שיחוש שייך ומועיל מטילים עליו את מלאכת חיתוך חבל הטבור לאחר שהתינוק כבר יצא לאוויר העולם.

מחקרים מצאו כי אצל חלק מהגברים, הצפייה בגיחתו לעולם של הרך הנולד גרמה מאוחר יותר לסלידה מקיום יחסי מין עם בת הזוג, בשל האסוציאציות השליליות.¹⁷ אפשר שהתופעה הזו תורמת לעלייה בשיעור הגירושים בקרב דור ה-Y.

כתבה ב-Ynet: "שלושה חודשים אחרי הלידה התקשרה עידית למטפלת הסקסולוגית ריקי רוזמן. היא סיפרה שהיא חשה מוזנחת ובודדה, משום שרן חדל להימשך אליה. היא התלוננה שאין לו זקפה גם כשהיא מחבקת אותו ומתחככת בגופו.

כשהוזמן רן לקליניקה, הוא היה המום מעצם העובדה שאשתו ביקרה אצל היועצת. הוא הודה שהוא אוהב אותה כתמיד וגם את התינוקת הפעוטה, אך התלונן שהוא לכוד עדיין במראות חדר הלידה, ולכן לא מסוגל להגיע לזקפה. הוא הודה שהמחשבה על קיום יחסי מין עם אשתו מעוררת בו סלידה."¹⁸

לאחרונה הגברים קיבלו על עצמם תפקיד נוסף בחדר הלידה - תיעוד האירוע ברוח השיתוף. מה שהתחיל כצילומים אקראיים בסמארטפון הפך בדור ה-Y לטרנד - צילומים שמועברים בזמן אמת או מעט מאוחר יותר לחברים.

בשנים האחרונות עלה התיעוד של הלידה מדרגה בארה"ב, והורים צעירים כבר לא מסתפקים בצילומים של הבעל, אלא מזמינים צלם מקצועי לתעד את האירוע המשפחתי. כך, למעשה, הופכת הלידה רשמית מאירוע פרטי לחוויה שחולקים עם חברים. צלמים מקצועיים רבים, שראו בכך קוריוז כשזה התחיל, מתפרנסים היום יפה מהטרנד החדש. וכמו שמקובל במנגנוני הצרכנות האמריקאית, צצו במהירות "חבילות לידה", שכוללות תמונות המלוות את המשפחה בזמן ההיריון, הלידה ואחריה.¹⁹

בישראל ניתן האות למגמה הזו בצילומי סדרת הריאליטי "בייבי בוס", המתעדת זוגות המגיעים ללידה בבית החולים בילינסון. המצלמה מלווה את הזוגות לאורך האשפוז במחלקת היולדות, במהלך ההמתנה ללידה, במהלך הדילמות שלפני הלידה (האם להשתמש באפידורל? האם לבצע ניתוח קיסרי? האם לקבל זריקת זירון?) וכמובן ברגעי השיא - הלידה עצמה. סופר לנו מפי רופא מיילד, שכבר מסתמן באופן טרנד של הזמנת צלם לתיעוד הלידה בבית החולים.

פולחן ההורות והילד

"חיים שלי"

צעירים בישראל

עוז אלמוג

הורים נטו תמיד לדבר בחיבה ובגאווה על ילדיהם, אבל דומה שבקרב דור ה-Y זאת כבר השתפכות נטולת רסן. ההורות המחבבת הפכה לסמל סטאטוס כה חשוב בדור הזה עד שהמרחב הציבורי (כולל הרשתות החברתיות) מלא במחוות של חיבה מוחצנת ומוגזמת לילדים: נשיקות, חיבוקים, שירים, מחמאות ומילות אהבה: "מאמי", "חיים שלי", "נשמה", "נסיך" וכיוצא באלה. הם נועדו לא רק לאותת לסביבה "כמה הילד שלי מתוק ומיוחד", אלא גם (ובעצם בעיקר) "כמה אני הורה מסור ומשקיע". זו גם הסיבה שימי ההולדת של הצאצאים

של דור ה-Y מקבלים מימד פולחני ומלווים בהשתפכיות רגשיות על הצאצא בפייסבוק.

פוסטים בפייסבוק:

"עומרי הנסיך שלנו (תמונה של התינוק)...יומולדת 3 חודשים ..."
 החברים מגיבים: "מזל טוב ליפיוף!"; "מתוק נוסף דבשששש... בלי עין הרע...."; "מזל טוב מתוק מתוק".

"ביום הזה לפני 3 שנים בתזמון מדויק עם הספרה 1 בשעה 11:11 הגיע לעולם הפלא שלנו שחר. שחרון, המון המון מזל טוב תמשיך בדרך המופלאה להכניס אור לחיינו למגנט ולהמם אותנו"

"מזל טוב מלאכית קטנה שלנו.....נסיכת המשפחה. לפני 6 שנים הפתעת אותנו והגחת לאוויר העולם בסערה, כמה שבועות לפני התכנון....כבר מההתחלה עשית 'מה בראש שלך' ואת ממשיכה. [...] אני מאחל לך שתמשיכי לעשות חייל, שתהיה בריאה וחזקה, חכמה ושנונה, חייכנית וברנית. את עושה לכולנו אושר גדול. אין לי מילים לתאר מה ואיך אני מרגיש. מוטב שאסיים כאן."

"מזל טוב לכת המדהימה שלי מיכל שמלאו לה היום 5 קיצים. אין עליך מיכלצ'וק ילדה חברותית ומצטיינת. אוהבת אותך, אמא."

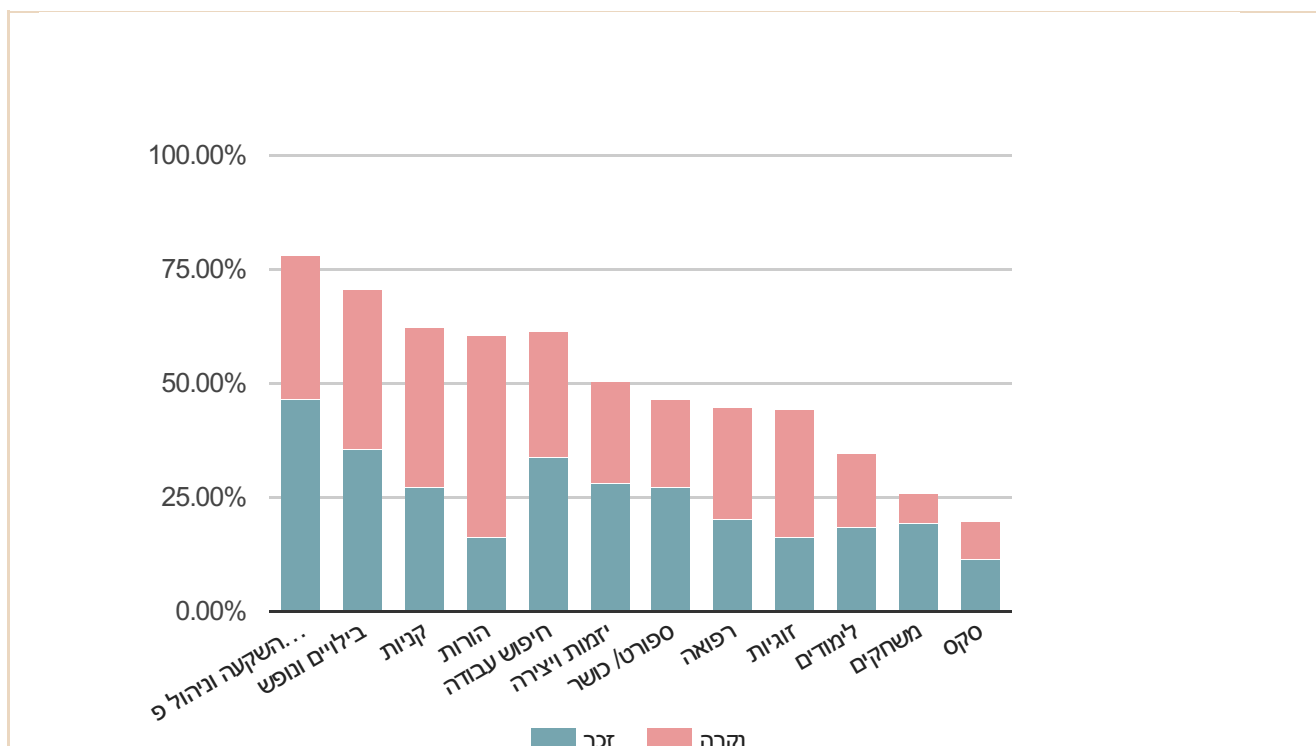
"אהוב לבי, היום אתה בן שנתיים. תודה על הזכות הגדולה להיות אבא שלך, תודה על שנתיים יוצאות דופן, שבהן הבנתי מה זה כשיש מישהו שהוא יותר חשוב לי ממני. תודה על כך שבזכותך למדתי לאהוב כמו שלא ידעתי שאפשר. [...] אוהב אותך הרבה יותר ממה שאפשר לתאר במילים, אבא"

"ממש היום, לפני 8 שנים בדיוק פגשתי אותך בפעם הראשונה. זה היה ביום שישי, בשעה 14:36, כשהגחת לאוויר העולם והונחת בזרועותיי רפה ותשוש, נקי וטהור - ומושלם. באותו מבט אוהב שהסתכלתי עליך אז, אני מתבוננת כך גם היום, אחרי שמונה שנים שבהן אתה מלמד אותי להיות אמא שלך." (הסטאטוס זכה ל-267 תגובות ברוח דומה)

"מחר ילד יקר שלי אתה חוגג שש שנים. שש שנים קסומות אתך. אתה הילד הראשון שלי בכורי ואני אבא גאה. לא קל להיות אבא וזה אתגר עצום מלא בעליות ומורדות ואני עוקב אחריו ומגלה ילד חכם מלא סקרנות שרוצה להבין הכל ולדעת הכל. מתעניין במוות ובחיים באסטרונומיה ואנטומיה. אוהב לצייר אוהב כדורגל ושואל. שואל כל כך הרבה. [...] אני רק יכול לאחל לך שתמיד תהיה מקסים וחכם ומלא אהבה. אם העולם יהיה מלא בילדים כמוך אין לי ספק שהמציאות תהיה אחרת. אתה העתיד ילד שלי. מזל טוב."

באחד הסקרים שאלנו את ה-Y ניקים את השאלה הבאה: "צוות מומחים מובילים בעולם החליט לפתח אפליקציות סמרטאפון מהפכניות וחדשניות במיוחד עבור הצרכים שלך. באילו שלושה תחומים תרצי/ה שהמומחים יפתחו עבורך אפליקציה?". לא בכדי תחום ההורות זכה בממוצע למקום השלישי בסולם העדיפויות, לצד תחום הקניות וחיפוש העבודה.²⁰

באיזה 3 תחומים מבין התחומים הבאים תרצי/ה שמומחים מובילים בעולם יפתחו עבורך אפליקציה מהפכנית וחדשנית?

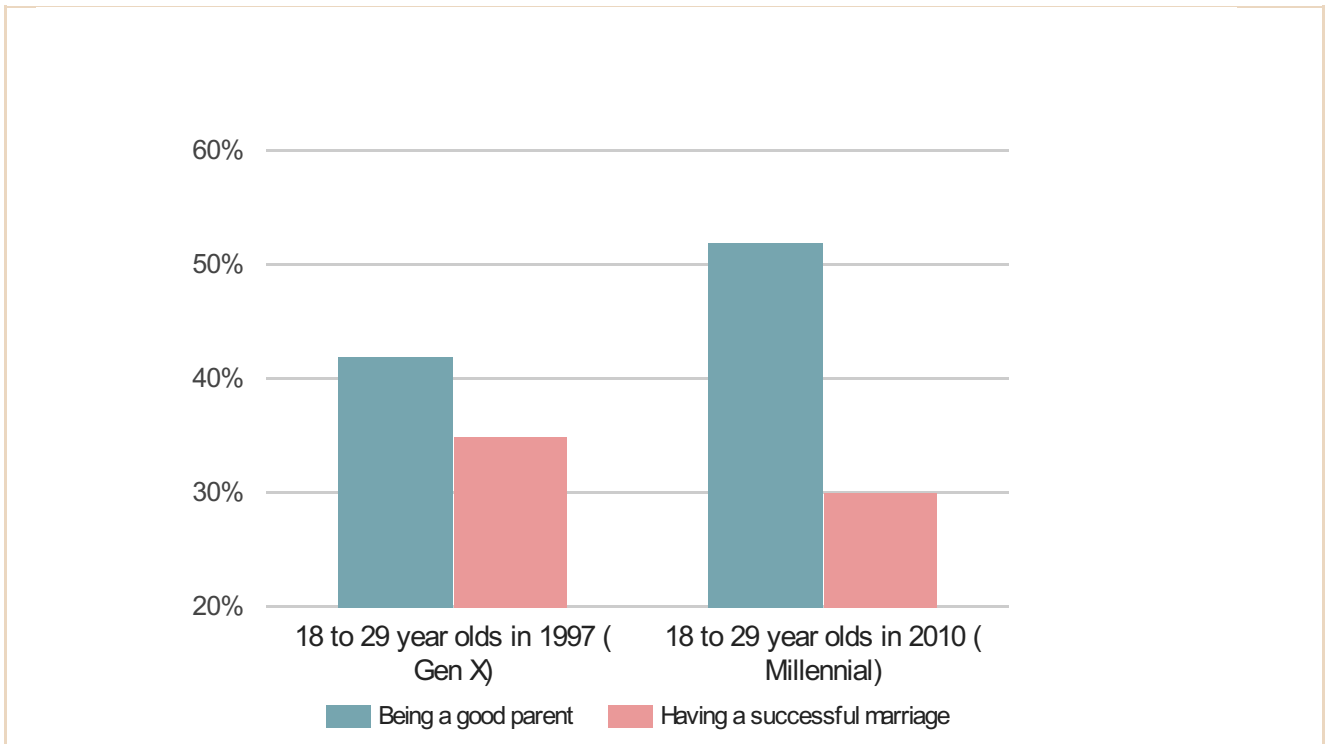
מקור: סקר פאנלס דצמבר 2015, נערך לטובת מחקר זה.

נתונים: הסקר נערך בקרב מדגם מייצג של 294 יהודים (לא דתיים) בגילאי 26-35.

הערה: נמצאו הבדלים מובהקים (אלפא של 0.1) בין גברים לנשים בנושאים משחקים והשקעה וניהול פיננסי (גברים בחרו נושאים אלו באופן מובהק יותר מנשים), והורות וזוגיות (נשים בחרו נושאים אלה באופן מובהק יותר מגברים).

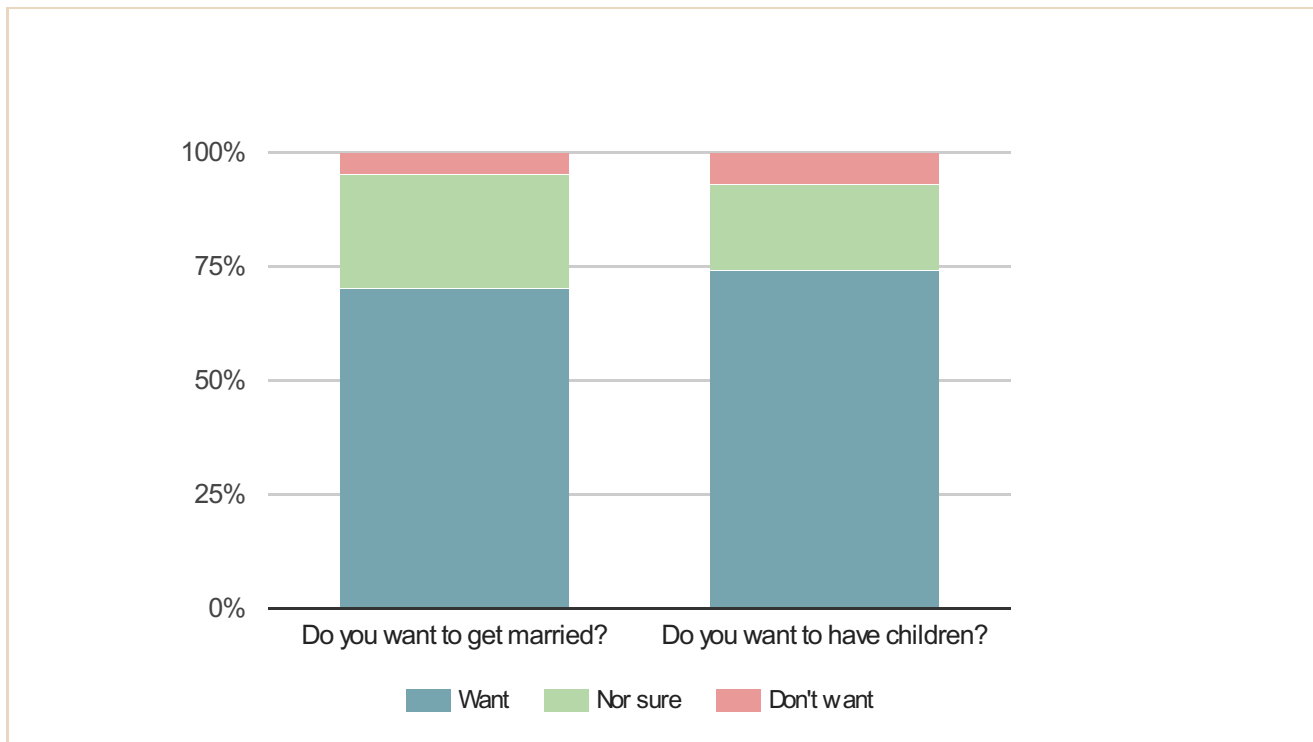
השינוי על סקלת הערכים נמדד גם ידי אזורי הקיצון. ואמנם, פולחן הילד נעשה כה שכיח ודומיננטי שרק טבעי שצמחו לו ביטויים מוקצנים המעידים על המגמה הכללית. כך, למשל, ב-2012 דיווח אתר מאקו על תופעה מוזרה לכאורה - יותר ויותר הורים צורבים את שמות ילדיהם על גופם באמצעות קעקוע.²¹ התופעה הזאת יובאה מחו"ל. לא מעט סלבס מתהדרים בקעקועים כאלה, ביניהם אנג'לינה ג'ולי, ג'וני דאפ, ג'וליה רוברטס, אמאינאם ודיויד בקהאם. גם אצלנו "אושיות" כמו מירי בודהנה, מיכל אמדורסקי, איציק זוהר וגילי מוסינזון מתפארים בקעקועים של שמות ילדיהם. ההורים שרואיינו לכתבה תיארו את הרצון שלהם לשאת בקרבם את הילדים בכל דקה ומקום. הסבר אחר היה

what is one of the most important things in your life?

Reference: Wang, Wendy and Taylor, Paul. 3.9.2011. For Millennials, Parenthood Trumps Marriage. Pew Research Center: Social & Demographic Trends.

How Millennials View Marriage and Children

Reference: Wang, Wendy and Taylor, Paul. 3.9.2011. For Millennials, Parenthood Trumps Marriage. Pew Research Center: Social & Demographic Trends.

Note: Based on ages 18-29, unmarried and without children, n=305.

הורות קמאית

ספרה של ההיסטוריונית והפילוסופית אליזבת באדינטר "וגם האהבה: תולדותיה של אהבת אם מן המאה ה-17 ועד המאה ה-20"²² נפתח ברוח של קצין משטרה בפריס משנת 1780, המציין כי מתוך 21 אלף הילדים הנולדים בעיר מדי שנה, רק אלף תינוקות, הענייים ביותר, יונקים מאמם. אלף נוספים, המיוחסים, ניזונים על ידי מניקות המשרתות בבית. שאר הילדים פשוט נמסרו למניקות, בכפרים רחוקים, שם גדלו הרחק מחיק אמותיהם. האנושות עשתה מאז כברת דרך ארוכה, והנקת תינוק הפכה היום לסמל סטאטוס של הורות בריאה ומשקיעה.

במאי 2012 התפרסמה תמונה פרובוקטיבית על שער המגזין 'טיים'. בתמונה נראה ילד מגודל בן שלוש עומד על כיסא כדי לינוק משדי אמו בת העשרים ושש. הכותרת שהתנוססה על התמונה היתה: "האם את אמא מספיק?" (Are you mum enough?). בכתבה, שעוררה הדים רבים על הלגיטימיות של הנקה בציבור, הוצגה "גישת ההורות המקרבת" של ד"ר ביל סירס (Sears). מדובר בטרנד של מעין "הורות טבעונית" שמעודד את האם לחזור כביכול לבסיס הקמאי. למשל, לשאת את ילדיה על גופה לאורך היום ולהניקם עד גיל מבוגר.²³

"שיגיונות" אמריקניים מגיעים לישראל לרוב בטפטוף והקליינטים הראשונים להתלהב מהגישה הזו הם הורים צעירים. כבר הוקמה לאחרונה בישראל קהילה בשם "באופן טבעי", עם אתר פעיל ותוסס, שבו מתפרסמות בין היתר כתבות תעמולתיות על "עיקרון הרצף" - גידול ילדים "באופן טבעי" כהמשך רציף לאופן שבו גודלו משחר ההיסטוריה.²⁴ החצנת ההנקה וביטויי קירבה נוספים בין האם לילדיה, היא חלק מהחצנת ההורות ובמידה רבה גם תולדה של אווירה תרבותית כללית שמעודדת להחצין רגשות.

מי גאון של אמא/אבא?

רוב ההורים הצעירים נשטפו בתעמולה הפסיכו-קפיטליסטית, שבמרכזה המסר שכדי להצליח בחיים צריך להשקיע מוקדם ככל האפשר. לכן, אסור לתינוק לבהות כך סתם בעריסה. צריך לגרות את חושיו, לאמן ולתרגל אותו. לכל צעצוע ומשחק יש תכלית לימודית וכל חוג ושיעור הוא מנוף לשלב התחרותי הבא.

כאשר הנאיביות, הדוגמטיות, רגשי האשם וחוסר הביטחון של ההורים הצעירים נפגשים עם מנגנון שיווק משוכלל, מתהווה שוק עצום של צעצועים חינוכיים וקורסי העשרה ("בייבי יוגה - מלידה עד זחילה", "צליל לטף - מזחילה עד הליכה", "סדנת יחסי אחים", "מוסיקה וסיפורונים" ועוד). כל זה מרוקן את הכיסים המצומקים גם כך של המשפחות הצעירות ומעלה את מד הלחץ המשפחתי. עם הזמן גם נוצרת תפיסה מעוותת שכסף קונה הכול, כולל הורות טובה.

זוג הורים בשנות ה-30: "מהרגע שהילדה נולדה הרגשנו שאנחנו חייבים לקנות לה כל מיני דברים. סוג של רשימה לא כתובה שיש לכל התינוקות סביבנו. אנחנו יודעים שחלק מהם לא ממש נחוצים אבל האמת שקשה לעמוד בלחץ מסביב. התחושה היא שאם אתה לא קונה אתה הורה לא מספיק טוב."

אב חד-הורי לילד בן ארבע: "לפעמים אני קונה לילד שלי כל מיני שטויות שאני יודע שאין בהן ממש צורך. בתוכי אני יודע שזה בעיקר משרת אותי ולא את הילד. את הדחף שלי להראות לכולם ואולי גם לעצמי כמה אני אוהב את הילד."

אמא בת 31: "אני אוהבת ללכת איתה לגימבורי. קפיצות ומוסיקה. מאוד בטיחותי. כייף לה וכייף גם לי. אומרים שזה גם מפעיל כישורים מוטוריים. גם חברתיים."

הורים רבים מפתחים התמסרות כפייתית ממש לקידום ילדיהם, והדבר מתבטא בין השאר בחיפוש אחר מוסדות חינוך ייחודיים,²⁵ בדחיפתם למרכז הבמה ובליווי צמוד שלהם לכל שיעור ואימון. התופעה מתבטאת גם בריבוי קבוצות ווטסאפ של הורים בגני הילדים ובבתי הספר היסודיים, שבהן שכיחות הביקורת והמחאה על גננות ומורות, שמובילות ללחץ מתמיד על המערכת.

מאמן כדורגל של ילדים צעירים: "בשנים האחרונות ההורים נעשו יותר ויותר מעורבים אמוציונלית באימון של הילדים. הם כל הזמן מעירים לי, מתקנים אותי. מפריעים לי לעבוד. הם גם מעירים לילד, וכועסים עליו אם החטיא. זה יוצר לחץ עצום על הילדים."

אב בן 35: "משגעים אותי ההורים האלה שמעמידים את הילדים להופיע בפני האורחים. יש לי חברה שכל הזמן רוצה שהילד שלה יופיע. היא נוהגת לעמוד לצידו ולדקלם או לשיר יחד איתו בשקט, כדי לוודא שהילד לא יתבלבל חלילה. זה ממש מגוחך בעיני."

ילדים ממותגים

סמל הסטטוס ההורי נקנה גם בתרבות המתנות. אם בעבר ילדים חלמו בעיקר על מתנות יום הולדת צנועות, היום ההורים והסבים מרפדים את ילדיהם ונכדיהם באינספור פינוקים חומריים יקרים. באופן פרדוקסלי הילדים מעריכים את המחוות החומריות פחות ופחות. הם נעשים תובעניים, והכרת התודה מתקזה בהם. הם גם ממצים מהר ומשתעבדים לגירויים חיצוניים בתדירות הולכת וגדלה. יתר על כן, במקום להעסיק את עצמם בצעצועים שקנו להם הם מעסיקים את הוריהם המותשים ותורמים לקריסתם.

כתבה בסלונה: "אנחנו דילרים של ריגושים לילדים שהופכים לנרקומנים שלהם", כך כתבתי הערב על הקיר שלי בפייסבוק, בתגובה לדיון שפתחתי על האופן הבלתי נתפס שילדינו אינם שבעים לעולם מהריגושים, ההפעלות והאטרקציות שאנחנו מלעיטים אותם. [...] זה נראה כאילו כולם עובדים נורא קשה בלשעשע את הילדים שלהם בחופש הזה, רצים מפעילות אחת ולאחרת [...] אחרי יום שכלל מוזיאון, ביקור של חברים וארוחת צהריים משותפת, וביקור שלנו אצל חברים אחרים - לשמוע את הילד שואל, מה עושים עכשיו, הבהיר לי שהבעיה לא מוגרה.²⁶

הלחץ לשמח את הילד נובע גם ממכש הפרסום, שאליו נחשפים היום ההורים והילדים כאחד. דור ה-Y הוא הדור הראשון שגדל לתוך עולם המותגים. מי שאינו לובש את החולצה הממותגת, אינו נועל את הנעל הממותגת ואינו נושא את הילקוט והקלמר הממותגים, נאלץ להיות "אאוטסיידר" בין חבריו ולחיות בסבל ובמועקה. על הוריו נגזר לחוש רגשי אשמה. אבל מה שהיה עוד נשלט כאשר ה-Y ניקים היו ילדים, יוצא היום משליטה, כאשר הם עצמם הורים וכאשר מכש הפרסומות הולם מכל עבר.

אם בת 33: "הילד שלי רק בכיתה א' והוא כבר צרכן אובססיבי. הכל צריך להיות מסי וברצלונה: ילקוט, קלמר, מחברות. את זה עוד הייתי מקבלת. אבל גם נעליים, חולצות. הכל! זה הופך לבור ללא תחתית. כל יום משהו נוסף. אני יודעת שזה לא טוב, אבל קשה לי להגיד לו לא. אני לא יודעת מה לעשות."

הדיקטטורה של המותגים משפיעה כרגע בעיקר על שכבת ההורים המבוגרת יותר מדור ה-Y, כלומר כאלה שילדיהם כבר בגיל גן חובה ויסודי. אבל ככל שנוקף הזמן השפעתה מתרחבת ומעמיקה גם להורים צעירים יותר. היום התינוק כבר יוצא מבית החולים "ממותג" עם העגלה המשוכללת, תיק החיתולים התואם והבגדים האופנתיים.

כתבה בהארץ שעסקה בתופעה: "הבדיחות העכשיות על האם היהודייה שמזהה את התינוק כרופא או עורך דין כבר מזמן איבדו מתוקפן. היום הוא נדרש לרכוש מקצוע שיכבד את הוריו למן היום הראשון: דוגמן פייסבוק או אינסטגרם. הנה הוא חובש את הכובע היפה בעולם; הנה הוא באוברול שקנינו ב-ebay. גם התגובות תואמות את המטרה - איש לא שואל עד כמה לתינוק אכפת מהכובע; כולם משבחים את הטעם הנדיר של ההורים."²⁷

אהבה מצולמת

הורי דור ה-Y נאלצו להיסחב עם מצלמות וידיאו גדולות כדי להנציח אירועים מרגשים חד פעמיים בתולדות ילדיהם, כדוגמת ימי הולדת או חגיגות בגן. להורים מדור ה-Y כבר יש סמארטפון ביד והם מתעדים את ילדיהם ואת חוויות ההורות באופן יומיומי, כמעט כפייתי, כפי שהתרגלו לתעד ולשתף כל חוויה אחרת. כל חיוך, כל שיערה שגדלה, כל בגד חדש או אפצ'י חננני מצולמים ומועלים לצפייה ולשם קבלת משובים. כך, בשקט בשקט, נוצרת הבעיה הדורית הבאה: פעוטות שמתרגלים לעשות פוזות למצלמה מגיל אפס ושצפויים לפתח מיקוד עצמי וניתוק סביבתי ברמה חדשה.

הורים בכתבה למאקו:
טלי בריל, אמא של עילי: "ברור שאני חולת לייקים. אני מעלה תמונות של החביתה שלהם בבוקר ושל הילד עם התיק בדרך לגן. יש את העניין הזה של פירבק חיובי מהסביבה וזה משהו שאני מאוד נהנית ממנו אני קמה באמצע הלילה ובודקת באייפון איך מגיבים האנשים."

ורדית אדלר, שקראה לבתה לייק: "כשחשבנו על המשמעות שלו אמרנו שזה נהדר. משמעות כל כך יפה. לייק הרעיון של לפרגן כל כך יפה. יש לה פרופיל עם חברים מכל רחבי העולם."²⁸

מדוע הם מייחסים משקל רגשי כה גדול לתפקיד ההורות?

ה-Yניקים גדלו להורים מגוננים, שחינכו את ילדיהם על פי האתוס הפיידוצנטרי (הילד במרכז), לכן טבעי שהם ימשיכו לצעוד בנתיב הערכי הזה ואף ירחיבו אותו.²⁹ כיוון שהם לא רכשו את השפה הסמכותית וכיוון שרבים מהם מאוד ילדותיים, הם נוטים להתייחס לילדיהם כאל אח או אחות קטנים או כאל חיית מחמד, ופונים אליהם בסגנון לשוני מתיילד (מבחינת התוכן והדיקציה).

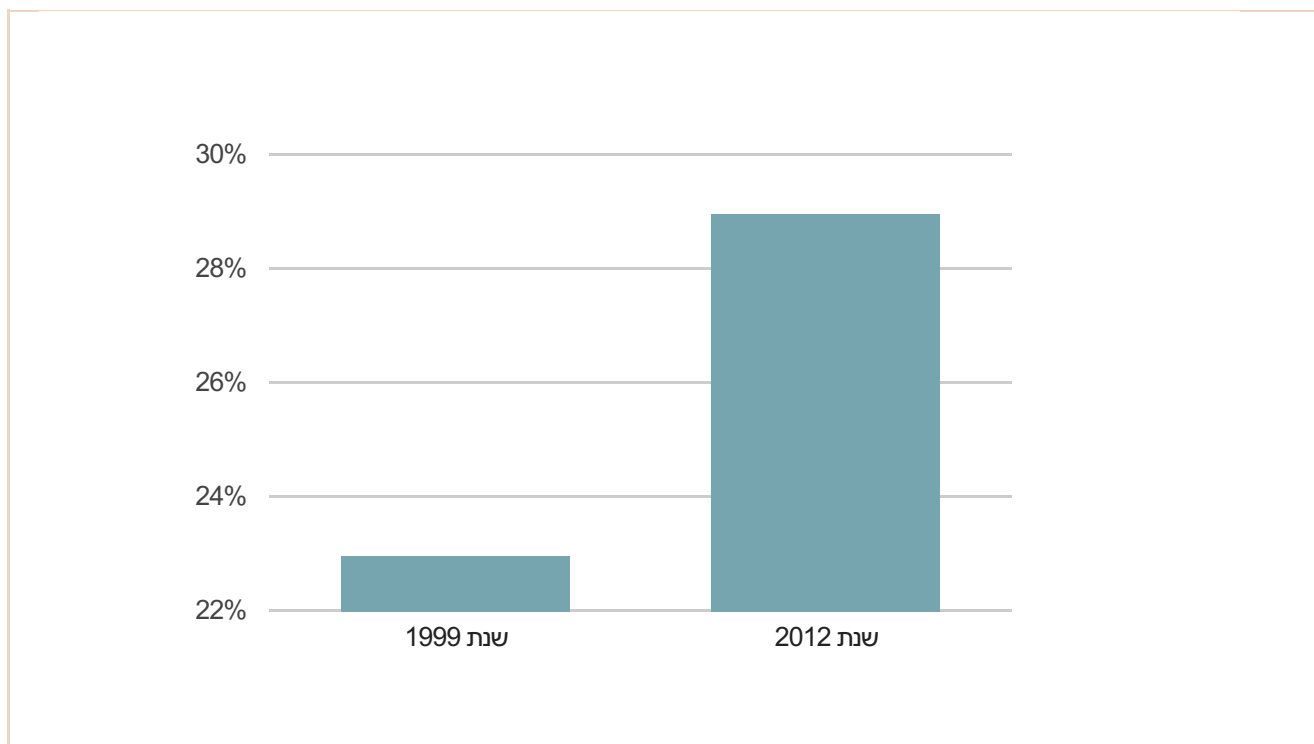
קריירה אלטרנטיבית

פולחן ההורות ששטף את החברה המערבית מינף את אתוס טיפוח הילדים לרמה של פולחן וכתוצאה מכך הוליד ב-Yניקים דחף להיות הורה עילאי. לעיתים השאיפה להצטיין ולפתח "קריירת הורות" נועדו לפצות על כישלונות אישיים של ההורים, בעיקר בעולם התעסוקה.

אסקיפ ממשרה מלאה

לא מעט צעירות מחליטות להיות "אימהות במשרה מלאה" בשל רצון מודע ובלתי מודע להימלט מהמרוץ התובעני לקריירה, שהתיש אותן בשלב מוקדם של חייהן. משעה שהחליטו להתמסר לגידול הילדים, הן עושות זאת עם כל הלב, בין השאר כדי להצדיק לעצמן ולסביבתן את הבחירה שעשו (מקצתן לוקחות משרות חלקיות).

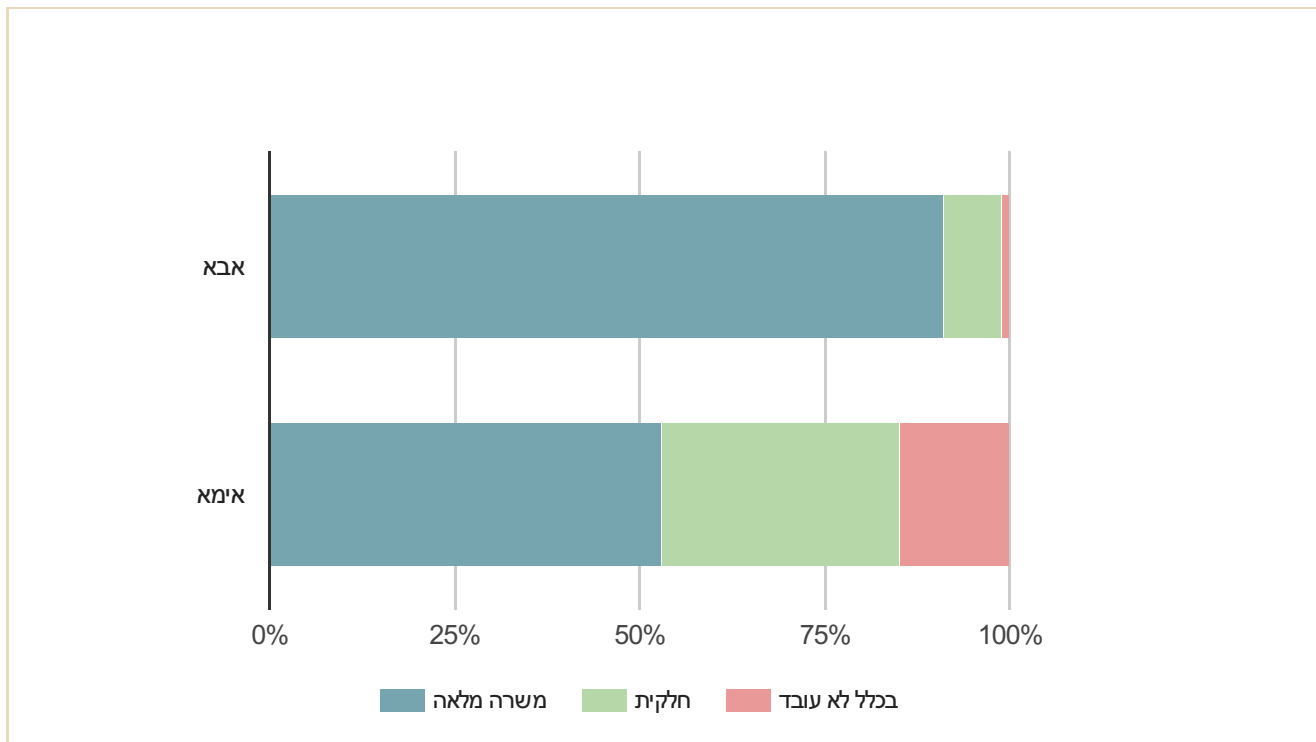
Rising share of stay at home mothers

Reference: Pew Research Center. 8.4.2014. After Decades of Decline, A Rise in Stay-at-Home Mothers.

Note: Based on mothers ages 18-69 with own child(ren) younger than 18 in the household.

האם את/ה או בן/בת הזוג שלך עובדים מחוץ לבית?

מקור: מכון ברנדמן. נובמבר 2010. סקר עמדות - תפקיד האבא במשפחות הצעירות: השוואה בין מגזרים בחברה הישראלית. הערה: המדגם כולל משפחות צעירות, גברים ונשים, יהודים שאינם חרדים ואינם עולים מחבר העמים. בגילאי 18-39, הורים לילדים בגילאי 0-12.

הורות מאוחרת

התמסרות טוטאלית ומוחצנת לתפקיד ההורה נובעת גם מהעובדה שרבים מהצעירים זוכים להורות בגיל מבוגר יחסית, והיא מהווה עבורם סוג של הגשמת חלום ארוך שנים.

האבהות האימהית

צעירים בישראל
ברק נתיב

אבות מדורות קודמים ראו את תפקידם העיקרי בפרנסת המשפחה, בתמיכה באם ובהגנה עליה ובהקניית משמעת וחוסן לילדים. הגברים היו מגיעים הביתה בתום יום עבודה ארוך, עייפים ומותשים, ושוקעים עד מהרה לתוך הכורסה בסלון כדי לבהות בטלוויזיה. הם בילו במשורה עם ילדיהם והיו מעורבים מעט מאוד בחייהם האישיים.

היום, לעומת זאת, המודעות ההורית של הגברים השתנתה כי החברה מצפה מהאבות להיכנס גם לתפקידים "אמהיים" מסורתיים.³⁰ התקשורת המערבית מרבה לעודד את הגברים "להיפתח לצד האמהי" ומציגה אינספור המחשות של "אבות חדשים" שהצטיינו בתפקידם.

תפיסה חדשה זו של אבהות הולכת ומתפשטת הן בהשפעת אתוס השוויון והן בשל הגישה הרווחת שהורות היא ביסודה תהליך נרכש. בעבר קיבל הגבר "פטור" מדאגות לטיפול השוטף בילדיו והומרץ להתמקד בפרנסת המשפחה. עבור האישה, האימהות הייתה מרכז החיים. החיים במשפחות מורחבות אפשרו מעבר זורם של מידע וניסיון חיים מסכתות ודורות בוגרות לאימהות צעירות, ויחד איתן הועברו גם הציפיות המגדריות. נהוג היה לומר בצחוק או בדמע כי להיות הורה הוא המקצוע היחיד בחברה המודרנית שאינו דורש הכשרה או רישוי מוסמך.³¹ אבל היום, כאשר לכל פעולה הורית יש הוראות הפעלה, אפשר להעבירן גם לידי הגברים, בדומה להעברת הוראות הבישול הבית.

הפסיכולוג ד"ר חן נרדי, אחד מ"נביאי" הגבריות החדשה בישראל, פרסם באתר "עשר פלוס" רשימה של "האבא המושלם" - עשרת הדיברות באבהות.³² הרשימה הזו מתמצתת במידה רבה את האג'נדה הערכית החדשה בתחום ההורות הגברית:

1. אבא טוב הוא אבא שטוב לו: מאזן בין עבודה למשפחה (נגמל מהתמכרותו לעבודה ומקפיד על שעות עבודה 'שפויית'), קשוב לעצמו ולאחרים, מכיר במגבלות כוחו, שומר על בריאותו.
2. מעורבות בחיי המשפחה: מעורב בחיי הילדים, מתעדכן בבעיות השוטפות ושותף במטלות הבית.
3. אבהות בגובה העיניים: מודרך את ילדיו, אינו כופה עליהם ואינו 'מרצה' בטון מתנשא.
4. ההורה משוחח עם ילדיו: מדובב את ילדיו, מקשיב להם, מתייעץ איתם, משתף אותם בנושאים אישיים התואמים את גילם.
5. אמפתיה והכלת רגשות: מכיל את כעסם של ילדיו ונמנע ממאבקי כוחות.
6. פינוי מקום עבור 'הילד הפנימי': משחק עם ילדיו, מרשה לעצמו להשתטות ולא מנסה להיות כל הזמן 'הבוגר'.
7. המעטה בשיפוטיות וביקורתית: מרבה בחיזוקים ובפרגון; נמנע לחלוטין מאלימות מילולית ופיזית.
8. לא 'אבא כל יכול': משתף את ילדיו (בהתאם לגילם) לא רק בהצלחותיו, אלא גם בכישלונות ובאכזבות, ומראה להם כיצד הוא מתמודד עמם.
9. כבוד הרדי: מקפיד על תקשורת מכבדת ובלתי אלימה ביחסיו עם הילדים ועם בת הזוג.
10. שוויון בין המינים: מעניק יחס שוויוני ומכבד לבנותיו ולבניו, ומהווה עבורם מודל לחיקוי במימוש הערך השוויוני.

התוצאות כבר בשטח: מחקרים מלמדים שמספר השעות שאבות משקיעים בטיפול בילדים ובעבודות הבית גדל כמעט פי שלושה בחמישים השנים האחרונות. הקשר המתהדק בין האבות לילדיהם בא לידי ביטוי גם בשותפות בפעילויות שבעבר היו לנחלת נשים בלבד, כגון קימה כלילות לתינוק, החלפת חיתולים, פיזור בגני הילדים ובבתי-הספר ובילוי משותף בגני משחקים.³³

דור ה-Y מנסה ליישם את מודל ה"אבהות האמהית" יותר מכל דור שקדם לו, משום שהוא עצמו גדל עם אבות רגישים יותר (כולל אבות גרושים שמטבע הדברים חשו צורך להיות "אמהיים" יותר), משום שהוא חשוף יותר מבעבר למודל הזה (דרך התקשורת), ומשום שהוא ביסודו "נשי" ופלורליסט בתפיסותיו ובסגנון חייו. החברה הישראלית מתחילה להכיר בשינוי התרבותי, וכבר הופיעו ניצנים ראשונים של לגיטימציה ממוסדת לאבהות החדשה. הנה כי כן, ביוני 2013 פינתה "משרת האם" המסורתית את מקומה בשירות המדינה ל"משרת הורה". היא מאפשרת לגברים ונשים כאחד לצאת מוקדם יותר מהעבודה. נכון למאי 2015, כ-8 אחוזים ממבקשי ההטבה היו גברים.³⁴ באוקטובר אותה שנה אושרה הצעת חוק לפיה אבות יוכלו לקבל חופשת אבהות מיד לאחר הלידה: 3 ימי חופשה בתשלום ו-5 ימי מחלה על חשבון המעסיק.³⁵

מהנדס מחשבים, בן 33, אב לשניים: "ידעתי תמיד שהילדים שלי לא יגידו דברים כמו 'אבא אף פעם לא בבית', 'אבא אף פעם לא עושה לי אמבטיה' משכיב אותי לישון', 'אבא תמיד עיף'. אין לו כוח לשחק איתי', 'אבא תמיד במחשב'..... אז עשיתי שינויים בעבודה וקיבלתי החלטות. האמת? בעיקר פחות שעות שינה...."

בשנים האחרונות הופיעו ברשת האינטרנט כמות שיח ובלוגים של אבות צעירים שנועדו לשתף את חבריהם באתגרי ההורות ולהסתייע זה בזה. הם ממחישים הן את הריכוך שעבר מודל האב בדור ה-Y והן את אוריינטציות הפתיחות והשיתופיות שמאפיינות את הדור הזה ומשפיעות על המודל. כך למשל, קבוצת הפייסבוק "פאפאזון". הקבוצה הוקמה בפברואר 2012 על ידי העיתונאי אור ברנע, שלוש שנים אחרי שאשתו הקימה את קבוצת האימהות "מאמאזון" (שזכתה לפופולריות גדולה והפכה עד מהרה לבמת שיח שבה אלפי אימהות מתייעצות על כל מה שקשור לגידול ילדיהן הקטנים). קבוצת האבות הוקמה לדברי ברנע "כדי שנוכל לחלוק גם אנחנו את העולם שלנו, לדבר להתייעץ על הילדים ובעצם על כל מה שמעסיק אותנו. ידוע שאימהות חולקות ברשת אחת עם השנייה, אבל מלבד הקבוצה שלנו, טרם נתקלתי בקבוצת אבות בה הגברים מרגישים כל כך חופשי. וזה אדיר."³⁶ אחד החברים הפעילים בקבוצה, דוקטורנט למיקרוביולוגיה ואב לליבי בת השנתיים וחצי הסביר: "כשיש לך מגוון של דעות, אתה יכול לבחור מתוכן את מה שמתאים לך. כשאתה שואל חבר אחד, הוא עונה לך מתוך מהניסיון האישי שלו - אבל בקבוצה אתה מקבל את הניסיון של אלפים אבות."³⁷

דברים שפרסם אב צעיר בפורום הזה: "לפני חודש בערך ביקרתי בספארי ברמת גן עם הבת שלי ועוד חבר עם הבן שלו, שניהם בני שנה. בסיום הביקור, כשרציתי להחליף לה טיטול גיליתי שבשירותי הגברים שביציאה/כניסה לספארי אין עמדות החתלה ומבירור קטן שעשיתי הבנתי שבשירותי הנשים יש, כמוכן, כתבתי לספארי מכתב תלונה בעניין והסברתי להם שהימים בהם האמא היא הגורם הבלעדי שמגדל את הילדים חלפו והגיע הזמן להבין שהאבות מעורבים לא פחות - ולפעמים יותר. אתמול קיבלתי מהם מכתב תגובה [מצורף מכתב שמראה שהם נענים לבקשתו]. הנה, עשיתי משהו ב'מלחמה' שלנו בהכרה בנו כהורה שווה."

בינואר 2014 הקים עמרי אימבר את פרלמנט האבות בערוץ המשפחה של Xnet - שהוגדר כ"הפלטפורמה הייעודית הראשונה לבלוגים של אבות". בריאיון עיתונאי הוא סיפר: "הרעיון היה להתחיל להעלות את השיח האבהי לאוויר. את זורקת אבן ופוגעת ב-300 בלוגריות אימהות. חשבתי לעצמי 'ומה עם הגברים?' אני חושב שלאנשים היה בעבר קשה לבוא ולהגיד 'אני אבא מעורב', והיום יותר קל להגיד את זה. יש כאן מהפכה."³⁸

עיתונאי ואיש תוכן בן 32 בכתבה ב-Xnet: "מילואים, מדי ב', אתה מלא בחול, כולך מסריח ומעשן סיגריות מגולגלות אפילו שאתה אף פעם לא מעשן. יש טקס שלם שבו אתה הופך למין כזה 'גבר גבר'. ואז פתאום שמתי לב שנושא השיחה שלנו סבב סביב השאלה הגורלית: 'ציפורניים בגללים של הילד? לגזור או לא לגזור?' פתאום חשבתי: אם היית אומרת לי לפני כמה שנים שאנחנו נשב במילואים ונדבר על הילדים שלנו ואיך שאנחנו פוחדים לגזור להם ציפורניים הייתי אומר לך שהשתגעת על כל הראש. [...] אני גדלתי לחשוב ששיח רגשי זה נקניקי. מודה, אני עדיין חושב ככה. אבל זה הולך ומשתנה כי יש פחות מאמץ בדור הזה להראות שאתה גבר גבר. האבות שלנו לא החליפו חיתול ולא הלכו לאסיפות הורים ולא ידעו את השם של הגננת. כשאני קיבלתי הצעות עבודה והבנתי שהשעות הן ארוכות הבנתי שאין מצב שאני רואה את הילד שלי רק שעה ביום. [...] נשים אומרות לי: 'הלוואי שבעלי היה כמוך, אתה כזה אבא טוב'. אשתי לא חושבת ככה, אגב. אני לא חושב שאני ייחודי. הרבה אבות מרגישים כמוני. חשבתי שגברים יתרחקו מהבלוג כמו מאש, אבל יש הרבה גברים שעוקבים אחרי הבלוג וכיניהם גם רווקים בלי ילדים. יש גברים שמתקשרים להתייעץ ולשאול אותי שאלות. החברים הטובים שלי לא קוראים. אני לא מתבאס. אני מבין מאיפה זה בא. הם מעדיפים לקרוא על כדורגל. אולי זה מביך אותם. פעם היו נותנים למישהו כמו רענן שקד לכתוב על הזווית של האבא וזה היה נגמר בזה. היום זה לא מספיק. יש הרבה חוויות והרבה זוויות. אבהות זה לחטוף כאפה. אתה לא מבין את זה עד שאתה לא בפנים."³⁹

חרף הזדהותם עם מודל "האב האימהי", גברי דור ה-Y עדיין מבולבלים ומלאי חששות מנטל הציפיות מהם כהורים.⁴⁰ בצד האושר והסיפוק האישי שמקנה האבהות המעורבת, עולים ברבים (על פי המחקר שלנו ושל אחרים)⁴¹ גם אותות מצוקה, חרדה ותסכול,⁴² שבאים לידי ביטוי גם בכלוגים.

כיוון שזה דור ישיר ופתוח, שאינו מהסס להודות בחולשות, הוא מתנה את מר גורלו בפומבי.⁴³ גברים רבים מתוודים על תפקודם הגמלוני כהורים ומלגלים על עצמם בכמות אינטרנטיות מגוונות. התופעה רווחת גם בסיטקומים ובסדרות טלוויזיה פופולריות כגון 'יום האם', 'עבודה ערבית', 'סופר נני' ו'רמזור'. המחשה ידועה במיוחד של התופעה מצויה בספר ילדים ציני ומשעשע של סופר אמריקאי צעיר בשם אדם מנסבך (Adam Mansbach). המחבר משכיב את בנו באמצעות סיפור-מחורז על בעלי החיים שהלכו לישון, והילד מתבקש לנום על משכבו כמותם. אבל בניגוד לספרי הילדים ההומאניים, הבקשה כאן ישירה ובוטה (ולכן גם אותנטית ומצחיקה): כל בית מסתיים במשפט המחץ "Go the Fuck to Sleep", שמשקף את הייאוש של הגברים חסרי הסבלנות מהמטלה המעצבנת.⁴⁴

"The cats nestle close to their kittens now.
The lambs have laid down with the sheep.
You're cozy and warm in your bed, my dear.
Please go the fuck to sleep."

נוצר כאן בעצם פרדוקס טרגי: דווקא הדור שמזדהה יותר מכל דור אחר עם המודל הגברי החדש, הוא גם הכי פחות מוכשר ליישם אותו. רובם פשוט תלתיים וחלשים מכדי לעמוד במשימה.

הקושי של אבות דור ה-Y נובע מכמה סיבות:

מצד אחד נתבע מהם למלא את התפקיד הקלאסי של הגבר החזק, העמיד, הסמכותי והחסיין, שמציב גבולות ומלמד את הילד "להחזיר מכות" בגן ומפרנס את המשפחה. מצד שני הם נדרשים לבטא רוח ואהבה, להפגין את "הצד הנשי" שלהם ולקחת חלק משמעותי במטלות הבית.

עולם התעסוקה מקשה עליהם

רוב מקומות העבודה לא מקלים מספיק על גברים ודורשים מהם לעבוד במשך שעות ארוכות, מה שמקשה עליהם ליצור איזון הולם בין תפקידם כמפרנסים לתפקידם כהורים.⁴⁵ הקושי לתפקד בעת ובעונה אחת גם כעובד טוב וגם כהורה טוב מוליד רגשי אשמה ולעיתים גם סוג של אסקפיזם. אבות צעירים רבים אינם מתייצבים למשמרת הביתית ומוצאים מפלט בהארכה מלאכותית של שעות העבודה במשרד או בלקיחת מחויבויות נוספות.⁴⁶ עם הזמן נוצרת אצלם גם גרסיה לעמדות המוצא הגבריות, שרואות את האישה כמטפלת העיקרית בילדים ואת הגבר כמי שאמור להעניק לה בעיקר עידוד ורשת ביטחון כלכלית.⁴⁷ התוצאה היא שהאידייליה הזוגית שנצפתה בזמן ההיריון קורסת על קרקע המציאות.⁴⁸

העדר סמכות גברית

הקושי הגדול ביותר שממנו סובלים האבות החדשים הוא היעדר כושר מנהיגות. אבות צעירים רבים גדלו בבתים מפנקים ללא משמעת, ומקצתם גם מחזיקים באידיאולוגיה לפיה אין מקום לעימות עם הילדים. הכל צריך להיעשות בנועם ובנחמדות. התוצאה היא, שהסמכות הגברית נעלמת מחינוך ילדיהם ובמקום שהאב יתווה דרך לילדו, יחנך ויתבע, הילד במקרים רבים מנהל אותו ומקשה בכך על תפקודו כהורה (על כך גם בהמשך).

ההורות החדשה לא טבעית לגברים

יש הסבורים שמודל האב האימהי, שיוצר ציפיות גבוהות מדי, ממלכד בעצם את האבות הצעירים, משום שהוא "אינו טבעי" לכאורה לגברים (מבחינה ביולוגית).⁴⁹ הם מתאפיינים ב"פתיל קצר יותר", שלא מאפשר את הסבלנות הנדרשת לטיפול בילדים.⁵⁰

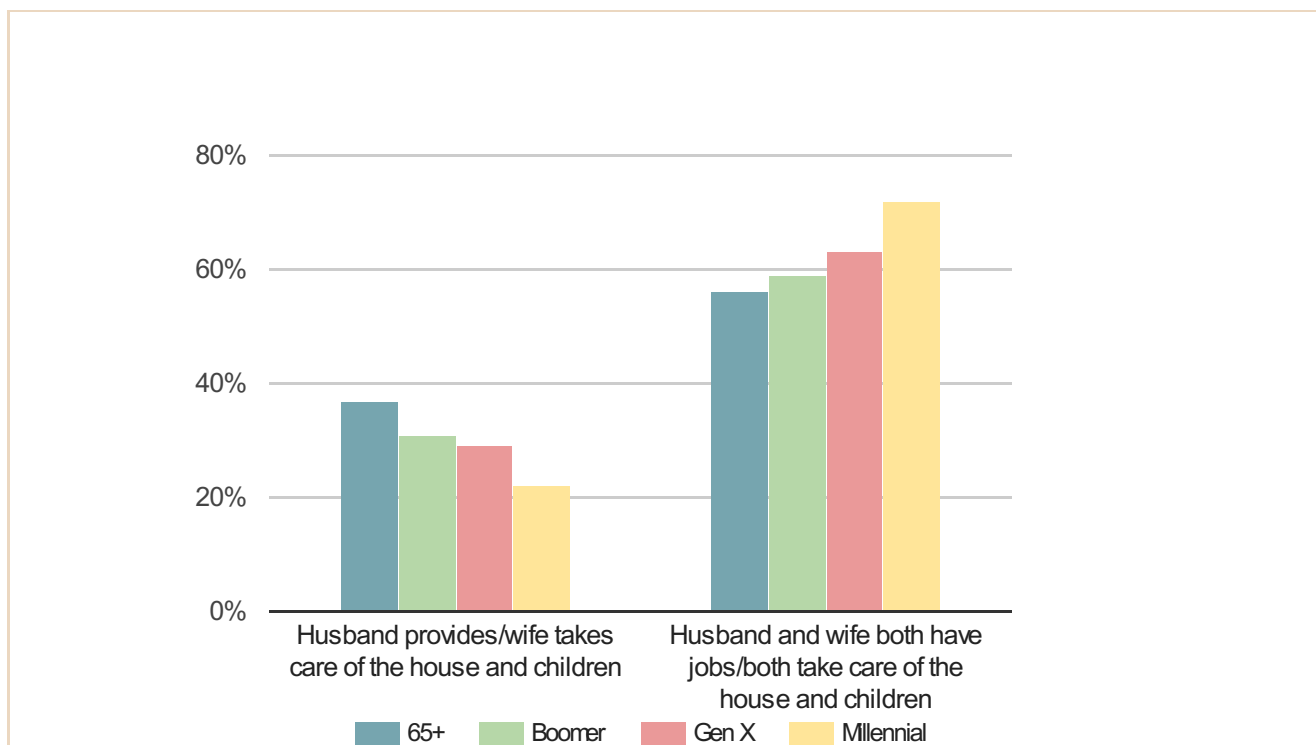
מנגד יש הסבורים שהביולוגיה היא רק תירוץ שוביניסטי ושאי השוויון הוא בית-כלא חברתי. לכן, לטענתם, המודל החדש יביא בסופו של דבר לאושר גדול יותר לגברים.⁵¹

הקושי לתפקד כאב גרוש

העלייה בשיעור הגירושים מכניסה קושי נוסף. המחקר מראה כי אבות גרושים - ששיעורם הולך ועולה - חשים מצד אחד תחושת חופש (שחרור מעול גידול הילדים שהוטל עכשיו בעיקר על האם) ומצד שני רגשי אשמה עזים.⁵²

לקושי שהם חווים בשל פירוק המשפחה נוספים גם הקושי הכלכלי לעמוד בנטל המזונות⁵³ והקושי הנפשי בשל חוסר האיזון (בין האב לאם) בזכויות המשמורת על הילדים. בשנים האחרונות מתחזקת המחאה של אבות גרושים על שהחוק מקפח אותם על בסיס מגדרי. הממשלה ניסתה בזמנו לקדם רפורמה, שעסקה בין השאר בסעיף "חזקת הגיל הרך" (שקומם גברים רבים), אך זו עדיין לא מיושמת בשטח והתסיסה רק גוברת.⁵⁴

Ideal Marriage for Millennials (USA)

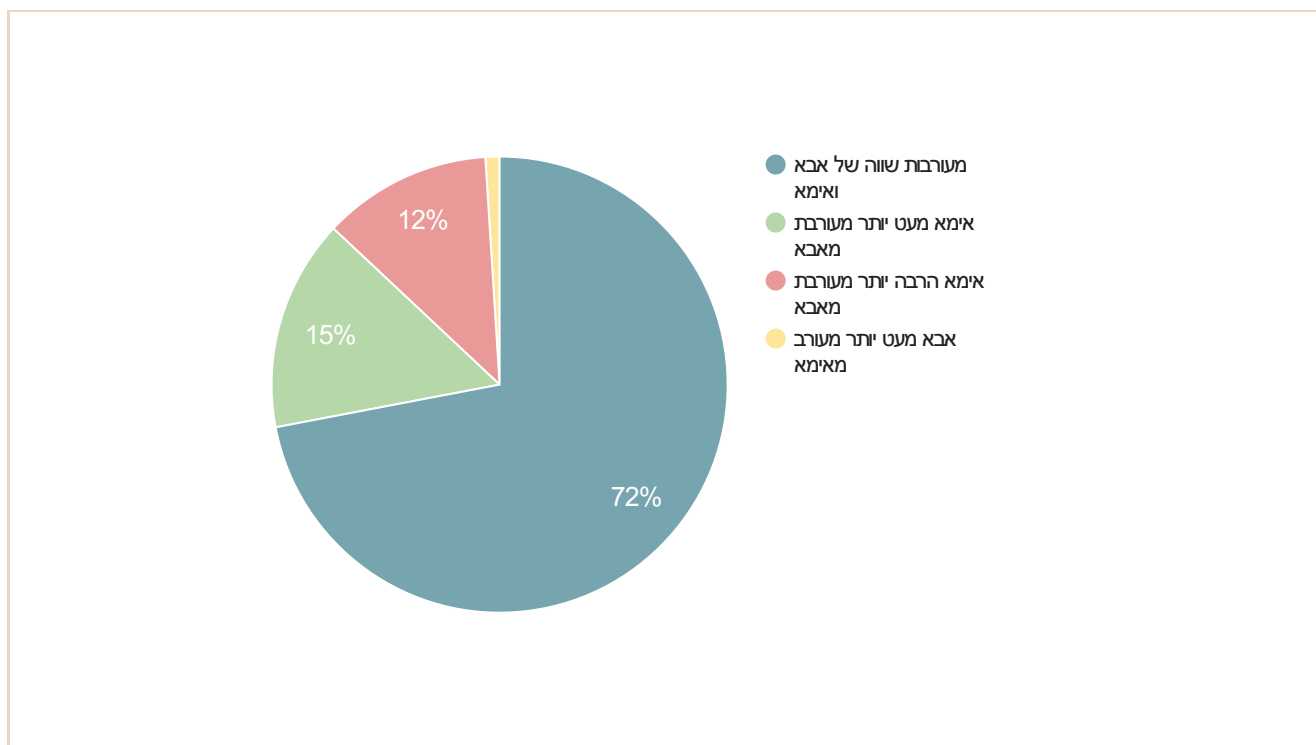
Reference: Wang, Wendy and Taylor, Paul. 3.9.2011. For Millennials, Parenthood Trumps Marriage. Pew Research Center: Social & Demographic Trends.

תפיסת שיתוף הפעולה עם בן/ת הזוג - גברים מול נשים

השאלה: תן ציון על סולם של 1-10 למידת התיאום ושיתוף הפעולה בכל מה שקשור בטיפול בילדים ובחינוך (10 = שיתוף פעולה מעולה ו-1 = אין בכלל שיתוף פעולה)	
גבר	אישה
8.6	7.9

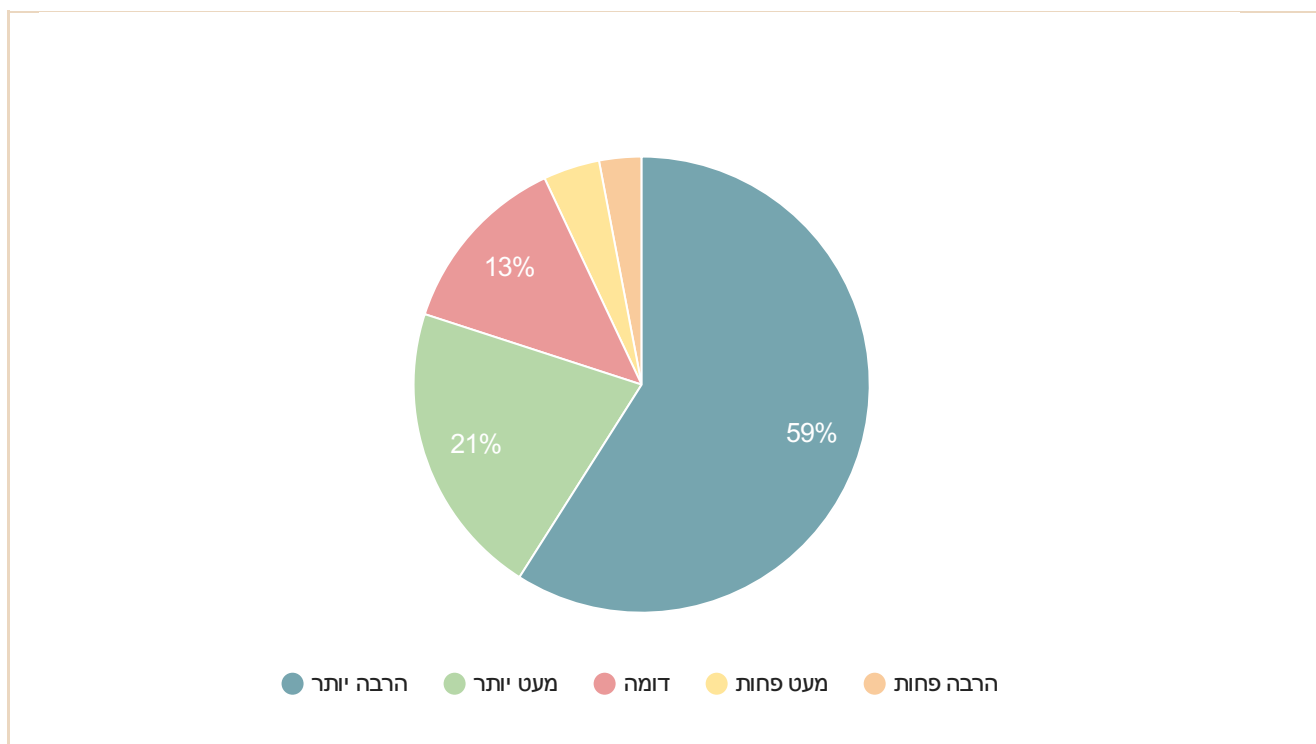
מקור: מכון ברנדמן. נובמבר 2010. סקר עמדות - תפקיד האבא במשפחות הצעירות: השוואה בין מגזרים בחברה הישראלית. הערה: המדגם כולל משפחות צעירות, גברים ונשים, יהודים שאינם חרדים ואינם עולים מחבר העמים. בגילאי 18-39, הורים לילדים בגילאי 0-12.

בעולם אידיאלי, מה צריכה להיות מידת המעורבות של האב והאם בטיפול וחינוך הילדים?

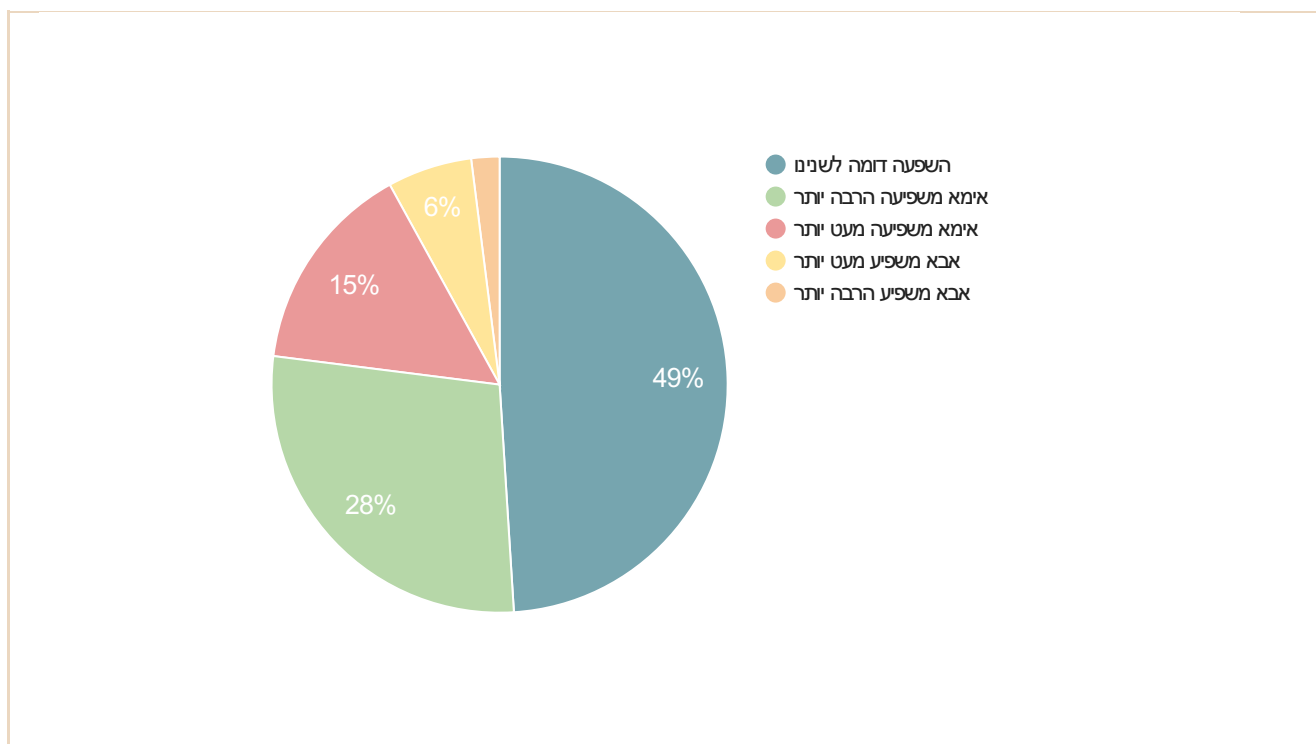
מקור: מכון ברנדמן. נובמבר 2010. סקר עמדות - תפקיד האבא במשפחות הצעירות: השוואה בין מגזרים בחברה הישראלית. הערה: המדגם כולל משפחות צעירות, גברים ונשים, יהודים שאינם חרדים ואינם עולים מחבר העמים. בגילאי 18-39, הורים לילדים בגילאי 0-12.

להרגשתך, האם האבות של היום יותר מעורבים בטיפול וחינוך הילדים לעומת האבות בדור של ההורים שלך?

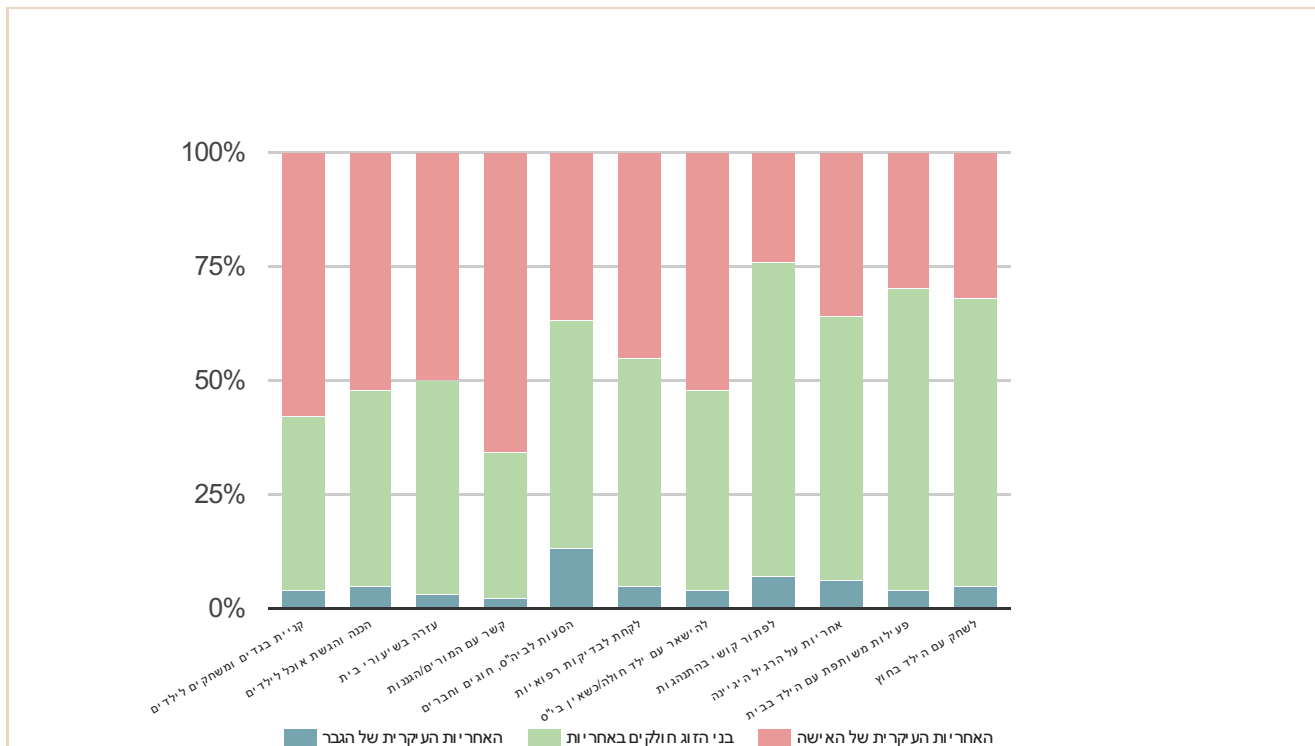
מקור: מכון ברנדמן. נובמבר 2010. סקר עמדות - תפקיד האבא במשפחות הצעירות: השוואה בין מגורים בחברה הישראלית. הערה: המדגם כולל משפחות צעירות, גברים ונשים, יהודים שאינם חרדים ואינם עולים מחבר העמים. בגילאי 18-39, הורים לילדים בגילאי 0-12.

איך היית מתאר את ההשפעה שלך על החלטות הקשורות בחינוך הילדים (לגבי בי"ס, חוגים, שעות שינה, תגמולים)

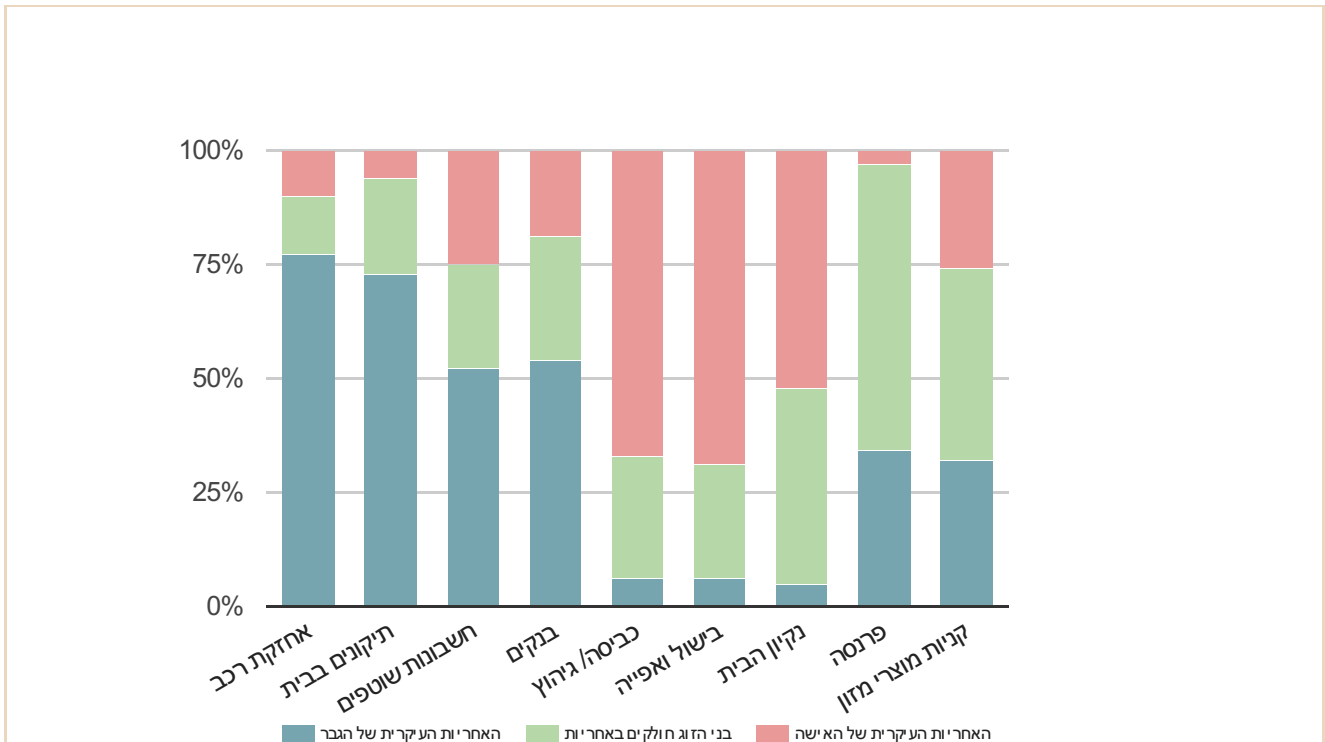
מקור: מכון ברנדמן. נובמבר 2010. סקר עמדות - תפקיד האבא במשפחות הצעירות: השוואה בין מגורים בחברה הישראלית. הערה: המדגם כולל משפחות צעירות, גברים ונשים, יהודים שאינם חרדים ואינם עולים מחבר העמים. בגילאי 18-39, הורים לילדים בגילאי 0-12.

באיזו מידה אתה אחראי על מטלות הקשורות בילדים?

מקור: מכון ברנדמן. נובמבר 2010. סקר עמדות - תפקיד האבא במשפחות הצעירות: השוואה בין מגזרים בחברה הישראלית. הערה: המדגם כולל משפחות צעירות, גברים ונשים, יהודים שאינם חרדים ואינם עולים מחבר העמים. בגילאי 18-39, הורים לילדים בגילאי 0-12.

באיזו מידה אתה אחראי על מטלות הבית?

מקור: מכון ברנדמן. נובמבר 2010. סקר עמדות - תפקיד האבא במשפחות הצעירות: השוואה בין מגזרים בחברה הישראלית. הערה: המדגם כולל משפחות צעירות, גברים ונשים, יהודים שאינם חרדים ואינם עולים מחבר העמים. בגילאי 18-39, הורים לילדים בגילאי 0-12.

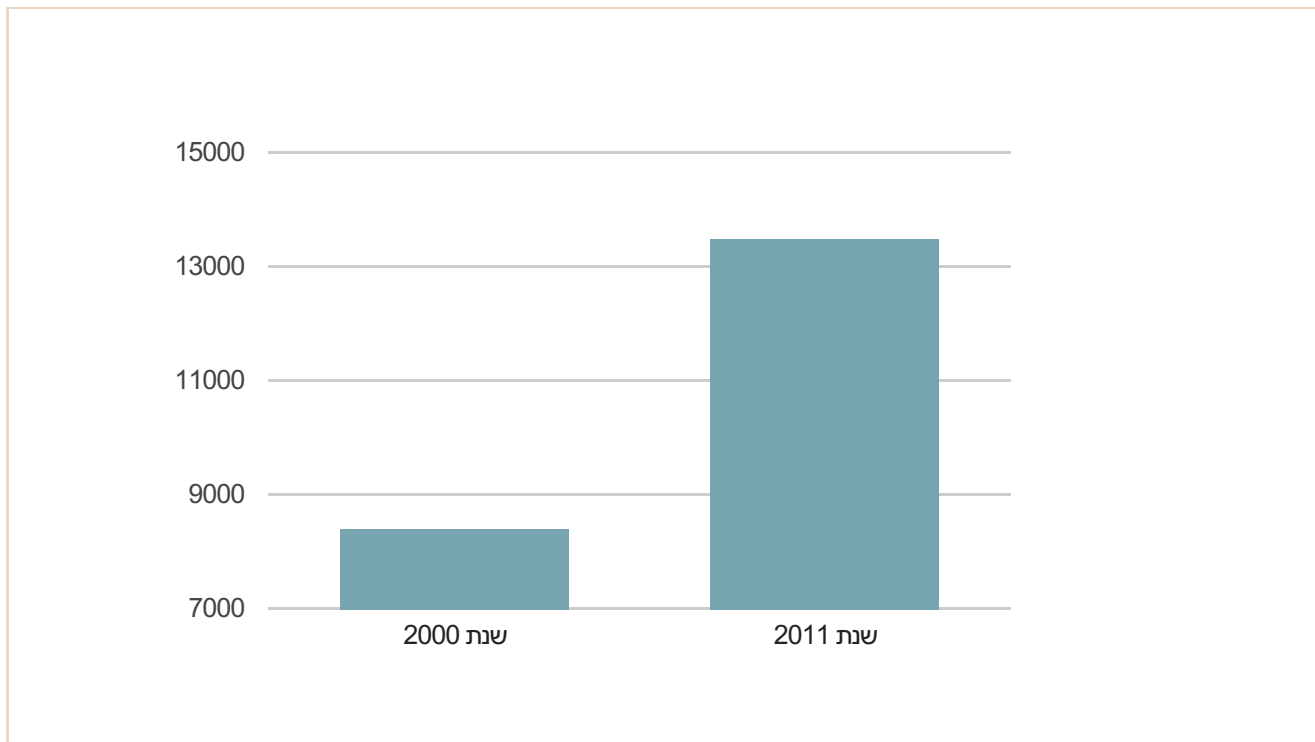

משפחה חד-הורית

בעשורים האחרונים, מבנה המשפחה המסורתית (זוג הורים נשואים וילדיהם) מפנה את מקום גם לסוגים אחרים של משפחות. אחת האטרנטיבות הרווחות היא חיים במשפחה חד-הורית, כלומר משפחה שבראשה עומדים גבר או (לרוב) אישה,⁵⁵ שמנהלים לבדם את משק הבית.⁵⁶

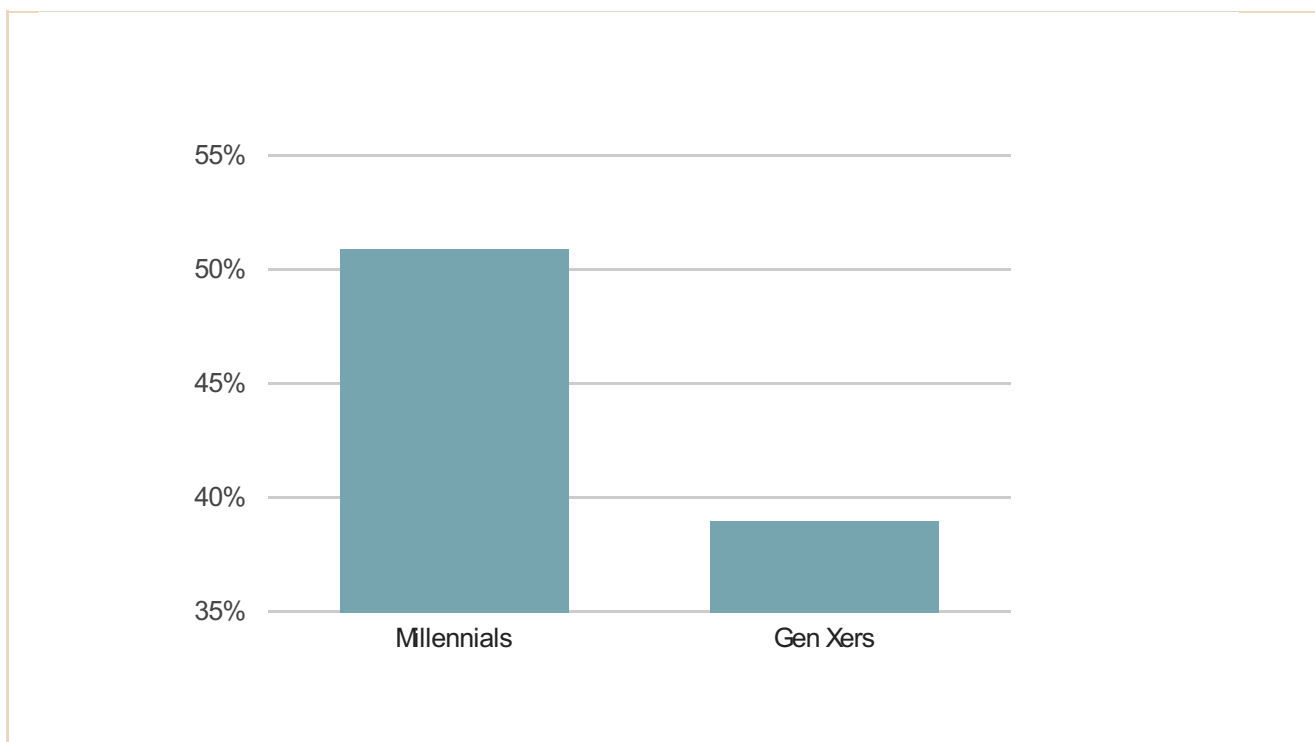
מאמצע שנות התשעים ועד לשנת 2010 גדל מספר המשפחות החד-הוריות בישראל ביותר מפי שניים.⁵⁷ הגידול הזה נובע מעלייה בשיעור הגרושים ובשיעורן של הנשים הבוחרות להביא ילד לעולם ללא בן זוג (באמצעות בנק הזרע או שותף).⁵⁸ גל העלייה מחבר העמים תרם באופן משמעותי למגמה הזאת, כיוון שקרוב ל-20 אחוזים מהמהגרים הגיעו כמשפחות חד-הוריות.⁵⁹ העולים לא רק שינו את התמונה הסטטיסטית, אלא גם תרמו ללגיטימציה החברתית הגוברת לקן משפחתי עצמאי (שבאה לידי ביטוי גם בתקשורת).⁶⁰

גידול במספר האימהות החד-הוריות

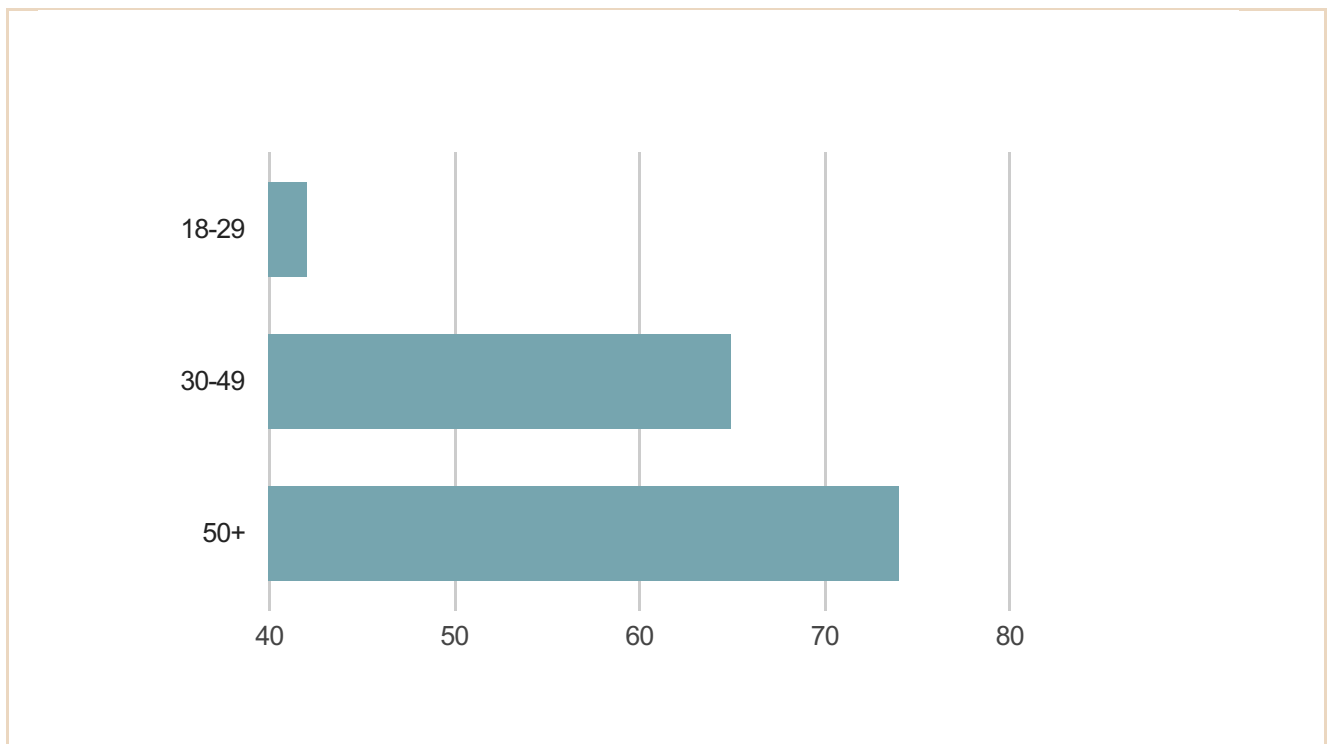
מקור: לשכה מרכזית לסטטיסטיקה, 2013. משפחות ומשקי בית בישראל - נתונים לרגל "יום המשפחה".

Nonmarital Births among Millennials and Gen Xers

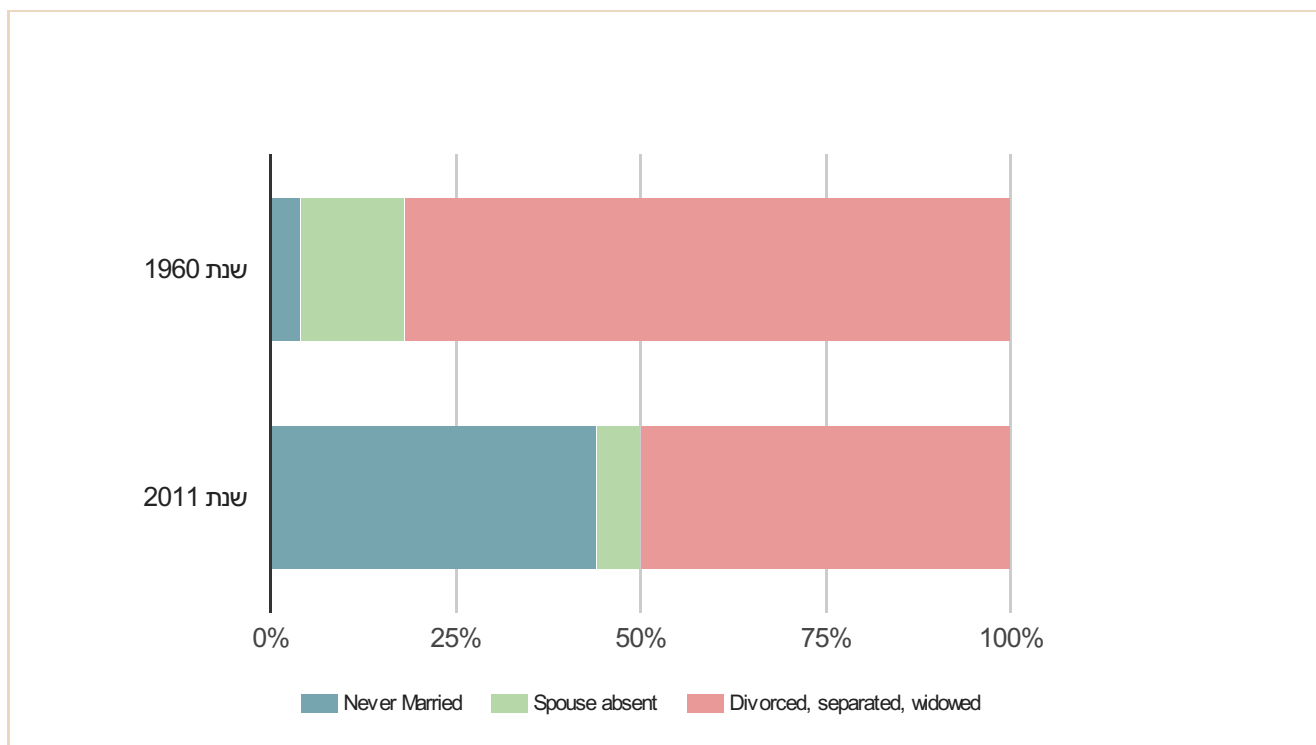
Reference: Wang, Wendy and Taylor, Paul. 3.9.2011. For Millennials, Parenthood Trumps Marriage. Pew Research Center: Social & Demographic Trends.

Percentage saying the growing number of children born to unmarried mothers is a big problem

Reference: Pew Research Center, 29.5.2013. Breadwinner Moms.

The Makeup of Single Mothers

Reference: Pew Research Center. 29.5.2013. Breadwinner Moms.

Notes: Among all single mothers with children under age 18. Separated and widowed mothers are included in divorced.

דור ה-Y מתחיל בשנים האחרונות לתרום באופן משמעותי להתרחבות התופעה, בשל השיעור הגבוה של הרווקות, בשל פתיחותם הרבה של בני הדור למודלים משפחתיים אלטרנטיביים ובשל העובדה שהוריהם עוזרים ומעורבים בחייהם וטבעי שיסייעו גם בגידול הנכדים. כבר ב-2012, 20 אחוזים מהרווקות החד-הוריות היו בנות פחות משלושים וארבע.⁶¹

בשנים האחרונות יותר גברים נעשים אבות חד-הוריים מבחירה. בינתיים מדובר בעיקר בגרושים ופחות ברווקים, אבל אפשר לשער שמגמה זו תלך ותתרחב בדור ה-Y שמגמיש את המוסכמות המגדריות.

באופן פרדוקסלי, מקצת מהאבות הגרושים מגלים את האבהות דווקא אחרי פירוק המשפחה וזוכים למעין "תיקון". קודם לא היתה להם דקה פנויה לילדים, אך עכשיו, כאשר הם מוצאים את עצמם לבד איתם "בזמן איכות", הם מגלים את היכולות לתפקד כאבות מעורבים. הם גם לומדים לפנות זמן לילדיהם, שנועד לפצות על היעדרם מהמסגרת המשפחתית היומיומית.

המסירות החדשה של האבות הגרושים תורמת בעקיפין גם לאימהות, כיוון שהיא מאפשרת להן הפוגות קצרות מהטיפול בילדים וזמן לעצמן.

צעירה בת 32, גרושה ואם לילד בן 4: "כאשר אורי בסופ"ש אצל אבא שלו אני שוב יכולה לנשום. אני יוצאת לבלות, משתכרת, ישנה עד מאוחר. מחזירה לי את החיים שהיו לי לפני שהוא נולד. השבתות הראשונות היו קשות. אבל לדברים טובים מתרגלים מהר..."

חוסר נינוחות הורית

לכאורה היה אפשר לצפות שדור פלורליסטי שקשוב לילדים יפתח הרמוניה משפחתית ושלוות נפש כהורה. בפועל קרה בדיוק ההיפך. הציפייה להיות "הורים מושלמים" לצד קשיי התפקוד בבית והלחץ הגובר של הפעוטות הבלתי מרוסנים (הם חשים בחולשת הוריהם ומנצלים אותה), יוצרים חוסר נינוחות הורית ומעוררים רגשות אשם.⁶² הורים צעירים רבים חשים שהם לא מספיק טובים.⁶³ למעשה "הם לא מספיק טובים" בעיני עצמם כבר ברגע שהתינוק מגיח לאוויר העולם.⁶⁴

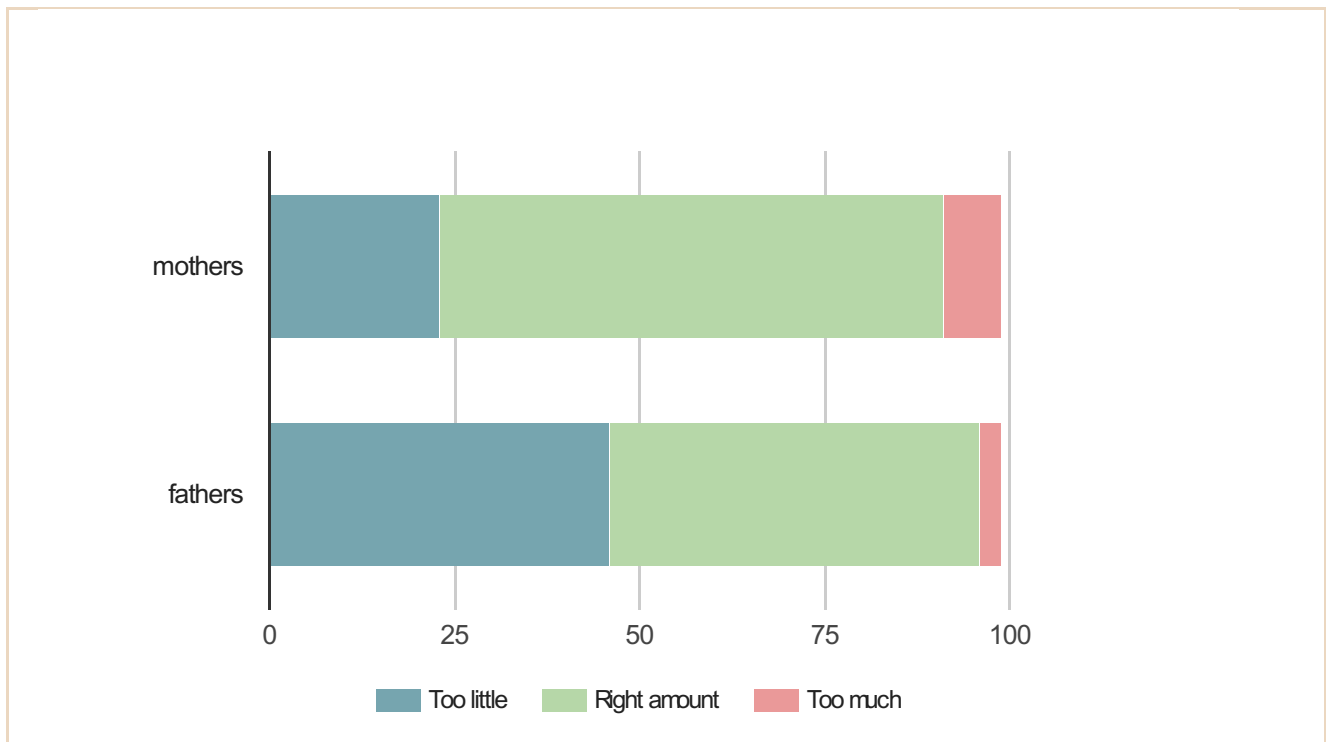
מור אסאל, מחברת הספר "מלידה ועד גיל שנה - המדריך הישראלי המלא לטיפול בתינוק": "ממש מהתחלה. מהרגע שנולד לי הילד הבכור, ואני, מותשת לחלוטין מלידה מבהילה, הבטתי באבא שלו אוסף אותו בחיבוק גדול, שמח, טבעי, והרגשתי אשמה שאני רק רוצה לישון. כך, כשהפכתי לאמא נהייתי מייד אשמה. אשמה בכל תלאות העולם: בהנקה שלא מצליחה [...] בחוסר הידע איך לרחוץ אותו נכון, איך להרים אותו, להוריד אותו, לעזור לו להפסיק לבכות, לעזור לו להתחיל לזחול, לגדל אותו נכון, שיהיה מאושר".⁶⁵

הורים צעירים רבים גם מפתחים חששות מוגזמים וגוננות יתר על ילדיהם (לכן גם משתדלים להסיר כל מכשול מדרכם) ומונעים מהם להתנסות וללמוד משגיאות.⁶⁶

חוסר הביטחון וחוסר הנינוחות של הדור הזה כהורים נובעים מההרגל לקבל "הוראות הפעלה" וסיוע בכל מצב ולא לפתור בעיות לבד. גם כאשר הם מקבלים החלטות בעצמם הם מתמלאים חרדות וספקות: האם עשיתי את הדבר הנכון? האם אני גורם לנזק?

גם התקשורת משפיעה. כמעט בכל שעה משעות היממה מופצים דיווחים מבהילים ועצובים על טרגדיות משפחתיות מסוגים שונים, שמתרחשות בסביבה הקרובה והרחוקה. והכול בפרטנות ובליווי תמונות מעיקות. ואם לא די בכך, הדיווחים הללו מלווים בהתראות על סיכונים שאורכים לילדינו מכל עבר: בהסעות, במעבר חציה, בגן הילדים ואפילו בבית עם המטפלת.

Percentage saying they spend __ time with their children

Reference: Pew Research Center. 14.3.13. Modern Parenthood: Roles of Moms and Dads Converge as they Balance work and Family.

Note: Based on mothers and fathers with children under age 18. "Don't know/Refused" responses not shown.

הורות פאסיבית

ריכוך הסמכות ההורית נולד כחלק מהבשלה של תהליך אבולוציוני מתמשך: עלייה ברגישות לזכויות הילד ולצרכיו כאדם, תוך ריסון החינוך הדכאני. אחת התוצאות החיוביות היא ירידה עקבית בהתעללות (פיזית ונפשית) בילדים חסרי ישע.⁶⁷ אבל מה שהתחיל כאיזון של הקצנה הפך עם הזמן להקצנה חדשה בפני עצמה.

החינוך הוא ביסודו תהליך מתמיד של בדיקה ולמידה של גבולות ואפשרויות מתוך מפגשי אינטרסים בין הילד להוריו. אבל לדור הורים שלא תורגל בעימותים המשימה הזו קשה במיוחד. הם חשים שלא בנוח עם מתח מכל סוג שהוא ומתקשים לנהוג בתקיפות ובאסרטיביות כאשר אלה נדרשות (בהקניית הרגלי שינה ועוררות, איפוק, נימוס, אכילה, ניקיון ועוד).

כיוון שרבים מה-Y ניקים חסרים את החוסן והנחישות הנדרשים מהורה תקיף וכיוון שהם נוטים לראות בכל עימות התנהגות אלימה, הם יצרו מודל של הורות נסגנית (פאסיבית).⁶⁸ הם מעדיפים לנהל שיחה עם הילד כאילו הוא אדם בוגר, מדברים על ליבו (לא אחת ממש מתחננים שייאות לקבל את בקשתם) ונמנעים "מלתפוס פיקוד". רבים גם זקוקים לאשרור של הילדים שהם נהגו בסדר - כלומר שלא הגזימו חלילה בתביעתם.

צעירים בישראל

עוז אלמוג

שיח בין אבא לילד בן 4: "עומריקו, אל תשב על הרצפה. זה מלוכלך. עומריקו אבא מבקש, אבא מבקש יפה. נכון?"

אב מסביר לילד בן 3 בחנות: "אי אפשר עוד שוקולד. אני בתור אבא טוב צריך להגביל אותך."

צעיר בן 33: "הבנים שלי (בני ארבע ושנתיים) משגעים אותי. אני מתחיל את היום עם המון רצון טוב והחלטות יפות אבל תמיד מסיים אותו מחורפן. זה מתסכל אותי. הם לא עושים מה שאני אומר. אני לא רוצה לצעוק ולהעניש. אבל מה אני יכול לעשות? כל ההסברים והתחנונים שלי לא עוזרים. הם עושים מה שבראש שלהם. הם רבים כל הזמן. מכים. ממש מופרעים. זה הילדים שלי?"

שכיח כיום לראות גם ילדים קטנים שנוזפים בהוריהם (מדור ה-Y) ללא תגובה של ההורים, וכן הורים שעומדים אובדי עצות מול ילדים "שיצאו משליטה". משפטים כמו, "אבא, אין לך מושג, אתה לא מבין בזה כלום", או "אמא, את מתחילה כבר לעצבן אותי", הם דוגמאות לא נדירות. מה שמעניין הוא שמשפטים מסוג זה אינם צורמים לאוזניהם של ההורים הצעירים כפי שהם צורמים לדורות מבוגרים יותר שעדים לאירוע. הדבר חלחל גם לפרסומות המשודרות בטלוויזיה, שבהן מראים ילדים הנוזפים (די בחוצפה) בהוריהם, ולעיתים אף לועגים להם, לתרועת הצופים.

התופעה יוצרת קשיים לא רק במסגרת המשפחתית, אלא גם במסגרות חינוכיות אחרות, כמו גני ילדים ובתי-ספר יסודיים, שבהן הגננות והמורים החדשים הם מדור ה-Y.

כתוצאה מכך נעשה קשה יותר ויותר למבוגרים שגדלו על ערכים של איפוק, נימוס וכיבוד הזולת לשהות במרחבים ציבוריים הומים, כגון מסעדות, בתי קפה, ספריות או תחבורה ציבורית. הילדים הקטנים סביבם זוחלים בין הרגליים, עולים על הכיסאות, צועקים, מתפרעים, בוכים ומרעישים בזמן שהוריהם שותקים ולעיתים אף נהנים מהמחזה. מודל ההורות הפסיבית משתלב כאן עם חוסר רגישות לאחר ולמרחב הציבורי. ההורים הצעירים בכלל לא שואלים את עצמם אם הילד מפריע לאחרים. אם להם זה לא מפריע - אז הכול בסדר.

הילד בתחרות עם הסמארטפון

צעירים בישראל

תמר אלמוג

בעבר היה נהוג למדוד את משך הזמן שבו מבליים ההורים עם ילדיהם כסימן לאיכות ההורות. היום מדד זה נעשה רלוונטי פחות, כי משך השהות לא מעיד בהכרח על טיב היחסים. הסיבה היא כניסתו של גורם חדש והרסני לתמונה: הסמארטפון.

הורים רבים נמצאים ליד ילדיהם פיזית,⁶⁹ אבל מנטאלית הם רחוקים מאוד. בזמן שעין אחת צופה בילד ואוזן אחת מאזינה לו, העין והאוזן האחרות מרוכזות במסך הקטן.

מדריכי הורות שרואיינו למחקר זה סיפרו כיצד המכשיר הנייד מקשה על ההורים הצעירים להפנות

תשומת לב לילדיהם כיוון שהעבודה, החברים והחדשות תמיד מקבלים קדימות על הילדים. שניים מהם אמרו:

"ההורים הצעירים היום מחוברים 24 שעות לסלולרי. כל הזמן יש להם התרחשות לעקוב אחריה. לא רק מיילים כמו עד לפני זמן לא רב. זה פייסבוק וקבוצות הוטסאפ והאינסטגרם ו-Ynet וסרטונים ומשחקים ובעצם מה לא? הם מחוברים לסמארטפון גם כאשר הם בחוץ עם הילדים. רק מדי פעם הם מרימים את הראש לראות שהכל בסדר. וכשהילד שואל משהו הם עונים בחוסר תשומת לב או בעצבים - העיקר להסיר את הפרעה במהירות ולחזור למסך."

"בעידן של גירויים אינסופיים הילדים פשוט משעממים את ההורים. הילד מרגיש את זה ומנדנד יותר ויותר כדי לקבל תשומת לב."

עמוק בפנים ההורים יודעים שיותר בריא להם ולילדים שיתנתקו, אבל לרבים אין את האומץ או היכולת לקחת הפוגה דיגיטלית. רבים רק "מציצים" להתעדכן פה ושם, אבל כידוע הסמארטפון הוא מלכודת של תשומת לב בלתי פוסקת. שכיח לראות הורה כשידו האחת בעגלת תינוקות וידו השנייה מקלידה.

כך נוצרת מעין "הורות מגומגמת" ("מצטערת חמודה, אמרת משהו?"). הם אולי מרמים את עצמם, אבל בוודאי לא את הילדים. אלה מבינים שהסמארטפון פשוט מעניין את הוריהם יותר.

אלו השפעות רחוקות טווח יהיו לתופעה הזאת על הקשר בין הורים לילדיהם ועל ההתפתחות הרגשית והחברתית של הילדים? ימים יגידו. בעבר ילדים באו חשבון עם הוריהם על שבילו יותר מדי זמן בעבודה והזניחו אותם. אולי בעתיד הם יבוא חשבון עם ההורים על שבילו יותר מדי זמן עם הסלולרי. מצד שני, היום גם פעוטות משחקים בסמארטפון ושקועים בו, כך שהנתק הוא הדדי.

דרושה עזרה דחופה

וידויים על כישלון אימהי

צעירים בישראל
עוז אלמוג

דור ה-Y סובל ממחסור כרוני בשעות שינה. הם עובדים הרבה, מבליים הרבה, גולשים הרבה, צופים הרבה. הילדים הם מטלה נוספת בסדר יום עמוס ומתיש. במשפחות צעירות רבות מגיעה בשלב מסוים נקודת עייפות החומר ועימה גם הקריסה. במקרים רבים היא צמודה למשבר ביחסים בין בני הזוג, שמוסיף רעשים למעמסת ההורות. זה גם השלב שבו "הגברים החדשים" "מתפכחים" מאידיאל השותפות בנטל, ומתחילים "לזייף" בכל הקשור למטלות הבית והטיפול בילדים.

העלייה בשכיחות הקריסה ההורית, לצד הלגיטימציה החברתית להפגין חולשה, יצרו מעין פניית פרסה במודל האימהות האידיאלית. לפתע זה נעשה יותר לגיטימי לא רק לגברים להודות בפומבי ש"הורות זה לא כף" אלא גם לנשים (בטלוויזיה, בקולנוע, בספרות ובאינטרנט).⁷⁰ מסתבר ש"אמהות זה לא בהכרח דבר נפלא" כמו שסיפרו לנו - בעיקר אם האם היא מדור ה-Y. טרנד הווידיויים (רובם בנימה הומוריסטית ואירונית) על "הורות לא-מושלמת" צובר בעולם המערבי תאוצה, והדיון סביב התופעה הולך ומתפשט. הנה כי כן, המדור 'הורה רע' באתר Babble הגיע ל-1.8 מיליון כניסות בחודש, וב-Truu Mom נאספו עד אוקטובר 2014 יותר מ-400 אלף וידויים של אמהות.⁷¹ גם בישראל הולכים ומתרבים הביטויים מהסוג הזה בכלי התקשורת השונים, ובעיקר בספרי עיון פופולריים, בבלוגים וברשתות החברתיות.⁷²

מגמת הווידיוי על כישלון בתפקוד כאם קשורה בין השאר לתהליך ארוך ורחב של התפכחות ודה-מיסטיפיקציה (הסרת הקדושה והקסם) ממיתוסים ואידיאלים,⁷³ וכן להשפעת תרבות החשיפה האישית ואובדן האינטימיות.⁷⁴ גם להתקדמות התפיסה הפמיניסטית תפקיד בתהליך הזה, משום שהיא מאפשרת לנשים להתנער מתפקידים מסורתיים או לפחות לרופף את המוסכמות המגדריות הוותיקות. ביסוד התופעה עומד גם עיקרון סוציולוגי אוניברסאלי: אחרי שנוצר עמוד אש ערכי חדש מגיע השלב של "כיול הלהבה". אתוס ההורות היה חשוב בהבניית מעמד המעודכן של הילד והאישה בתרבות המערבית, אבל כאשר אתוס מוליד קנאות מוסרנית וטהרנית מגיעה הכמיהה לפרופורציות.

יש הטוענים שהטרנד הזה קשור גם לתפיסה הרווחת בקרב דור ה-Y, שמי שמודה בחולשה אפשר "לוותר לו". הם מודים שאינם הורים טובים, ומקווים שיסלחו להם או לפחות יסייעו. בעל הטור והבלוגר הנודע רוס דותאט (Ross Douthat) כינה את התופעה "מסיבת הרחמים העצמיים הגדולה של ההורים". מעניין מה יחשבו בעתיד צאצאי דור ה-Y על הווידיויים של הוריהם. יש שיאמרו שההודאה של ההורים לא בהכרח תעורר אמפתיה. שהרי לעיתים מוטב לשתוק, גם אם יש לך משהו מעניין, כן ואמיץ להגיד לעולם.

מיקור-חוץ לתפקידי ההורה

הקושי הגובר בתפקוד ההורי לצד התרחבות מגמת "מיקור-חוץ" לתחומים רבים, יוצר שוק חדש ומתפתח של

“שירותי הורות” – החל ממאמנות אישיות ומדריכות אימהות ועד ליועצות הנקה ושינה.

תעשיית התמיכה בהורים נמשכת גם מעבר לתקופת הינקות. תפקידים שנשמרו בעבר להורים בלבד, כגון לימוד הילד כיצד לרכוב על אופניים או להחליק על גלגליות מועברים היום למדריכים מקצועיים.⁷⁵ חוסר האונים של ההורים הצעירים, ואולי גם העצלנות, חוסר הביטחון והפחד מטעויות ומכישלון, הביאו לכך שילדים נשלחים אפילו לאימונים פרטיים בבעיטה בכדור. אפשר לטעון שמאמץ מוסמך תמיד טוב יותר מהורה חובבן. מנגד, התופעה הזאת מגדילה את האימפוטנציה ההורית ומחלישה עוד יותר את מעמדם בעיני הילדים.⁷⁶

החזרת הסמכות ההורית

בשנים האחרונות צמחו אינספור מאמרים, כתבות ותוכניות טלוויזיה שמנסים לרסן ולאזן את התופעה של ההורות המבולבלת, וקוראים להחזיר להורים את מקומם במשפחה ולהגדיר גבולות.

צעירים רבים מודעים לצורך להציב גבולות לילדיהם, אבל אינם יודעים כיצד ליישם זאת בפועל ומתקשים לעשות זאת גם מבחינה נפשית.

עיתונאי בן 32, אב לילדה בת שנתיים: “אני יודע שהיא צריכה גבולות. אני רוצה לסמן לה אותם. אני פשוט לא יודע איך.”

כאן טמונה הפופולריות העולה של סדנאות ובתי-ספר להורים כמו גם של תוכניות טלוויזיה שבמרכזן יועצי הורות פיקחים ואסרטיביים שהפכו לסלבס, כמו מיכל דליות (‘סופר נני’) ופרופסור עמוס רולידר (‘סדרת חינוך’, ‘המדריך למי שמחנך’, ‘אספת הורים’).

מגמת הסמכותיות החדשה ניכרת בקו חדש שמאפיין חלק גדול מהיועצים ומדריכי ההורות. רובם אינם ממליצים כמובן לחזור לעידן הענישה הסמכותנית, אלא לכייל את מערכת היחסים בין הורים לילדים באמצעות גישה יותר קשוחה ונחרצת לגבי עצמאות, נימוס, הבלגה וגבולות של הילדים. כך למשל, פרופ’ עמוס רולידר, פסיכולוג המומחה לחינוך ילדים, שהפך לדמות לאומית אהודה, ממליץ על “תגובת ענישה מבוקרת ומותאמת לגיל ולמצב כאשר הילד מתנהג באופן לא נאות”. לדעתו המבחן האמיתי הוא “לעמוד בלחצי הבכי והדמעות ולהגיב באופן עקבי ותקיף”.

“משמורת משותפת” עם סבוס וסבתוש

אחד הפתרונות השכיחים למשבר ההורות של דור ה-Y הוא מעורבות גדלה של הוריהם (הסבא והסבתא) בטיפול בילדים (נכדיהם). למעשה, אפשר לזהות דפוס חדש שבו הסבא והסבתא הופכים למעין הורים שניים ופעמים רבות אף מחליפים מבחינה מעשית את ההורים.

הדבר נעשה שכיח גם משום שרבים מהורי דור ה-Y (בעיקר הסבתות) יצאו לפנסיה מוקדמת, והם כמהים לקשר עם הנכדים. הסבא והסבתא היום לא רק עושים בייביסיטר, אלא גם הולכים לעיתים לימי הורים, מממנים שכר לימוד ומתנות לנכדיהם ועוזרים בשיעורי בית.

הצורך של הורי דור ה-Y לסייע לילדיהם בצעדיהם הראשונים כהורים גדול במיוחד לנוכח חוסר האונים שהאחרונים מקרינים. הם משדרים להוריהם “הצילו”. קל להם לסייע גם כי אין מתח בין-דורי, והסיוע נעשה על בסיס חברי ומתוך מפגש אינטרסים. הצורך של הצעירים להיעזר בהוריהם בגידול הילדים נובע מארבע סיבות נוספות: ראשית, הביולוגי הוא צורך בסיסי עבורם ויש להם קושי לממן בייביסיטר; שנית, רבים מהם עובדים שעות ארוכות, בתנאי תעסוקה דרקוניים, ומתקשים להיות עם הילדים אפילו בזמן מחלה. הסבא והסבתא מוזעקים להציל את המצב; שלישית, אזלת היד של מערכת החינוך מחייבת מבוגר נוסף שסייע לילדיהם בלימודים; רביעית, שיעור הגירושים

הגבוה מחייב סיוע צמוד של הסבא והסבתא לאמהות החד-הוריות. גם האב הגרוש זקוק לעזרה, ולעיתים קרובות המשמורת שלו הופכת למשמורת משותפת עם הוריו.

נעמה קסרי, זוכת העונה הראשונה של "הישרדות", בעלת מכוני אסתטיקה ומגישת טלוויזיה: "אני לא מתייפפת, אני אומרת את מה שאנשים חושבים ולא אומרים. בשלוש השנים הראשונות של בני הבכור אמא שלי גידלה אותי. אני הייתי פול גז על הקריירה שלי - לעשות טלוויזיה, לפתוח סניפים, יצאתי לכבוש את העולם צעירה, מפומפמת, עם הסכין בין השיניים - וזה בלתי אפשרי כשמוציאים ילד בארבע מהגן. אז אולי לא אזכה במדליית 'אם השנה' לפי קריטריונים שזרם מסוים מכתוב, אבל יש זרם אחר שמבין את הצורך להוריד הילוך בהורות." על הביקורת שקבלה כשיצאה לצילומי הישרדות כשבנה היה בן 7 חודשים: "עפו עליי, חטפתי אש מחצי מדינה ולא הכנתי על מה מדברים בכלל. הילד היה עם אבא וסבתא, וזה שאני אמא לא אומר שאני צריכה להיות בכלל."⁷⁷

התופעה של הורים צעירים שנעזרים באופן אינטנסיבי בהוריהם בגידול הילדים עולה בקנה אחד עם תופעת הקן הבלתי מתרוקן. אפשר שלפנינו ניצנים של חזרה לדפוס חיים טרום-תעשייתי, כלומר חיים משותפים בשבט משפחתי רחב (חמולה) כאשר האחד עוזר לאחר. למעשה כל הצדדים נהנים: האמא והאבא הצעירים זקוקים לסיוע, והסבא והסבתא מחפשים עניין וחברותא ורוצים להמשיך להשפיע ולהיות רלוונטיים. לעיתים יש בטיפול המסור בנכדים גם סוג של תיקון להורות שלהם. הרווח הוא כמובן גם לנכדים. מחקרים מראים שסבא וסבתא בסביבה תורמים באופן משמעותי ליציבות הנפשית של הילד.

ביבליוגרפיה

לרשימה הביבליוגרפית של המחקר כולו.

מילות מפתח

ילודה | לידה | פריון | הורות | אימהות | אבהות | דולה | גבר-חדש | בעל-בלידה | חד-הוריות | פאפאזון | מיתוס-אבהות | מיתוס-אימהות | אימהות | תינוק | סמכות-הורית

הערות שוליים

1. Theil, 9.4.2006; בארה"ב, לדוגמה, הילודה שנמדדה ב-2011 הייתה הנמוכה ביותר בהיסטוריה האמריקאית והיא ירדה ב-5 שנים בלבד (2007-2011) ב-9%. Sandler, 12.8.2013.
2. בעשורים הראשונים לקיומה של מדינת ישראל הונהגה מדיניות רשמית של עידוד הילודה, מתוך שאיפה להגדיל במהירות האפשרית את האוכלוסייה היהודית במדינה הצעירה. היום הגישה הרווחת היא, שהמדינה אינה צריכה להתערב בנושא, אולם בפועל קיים עידוד של הילודה באופן עקיף, וזאת באמצעות תשלומי קצבאות הילדים ותמיכות נוספות, אשר מושגות לרוב באמצעות הסכמים קואליציוניים. הנהנים העיקריים מהן הם בעיקר המגזרים העניים יותר - החרדים והבדואים.
3. Last, 2013.
4. Theil, 9.4.2006.
5. בגרמניה שיעור הנשים האקדמאיות ללא ילדים הגיע כבר ל-30 אחוזים, ושיעור הגברים מהמעמד הנמוך ללא ילדים הולך ועולה. בבריטניה, מספר הנשים שנשארות ללא ילדים הכפיל את עצמו תוך 20 שנה. ביפן, שבה שיעור הילודה עומד על 1.25 לידות לאישה, הגיע שיעור הנשים בנות ה-30 שעדיין לא ילדו לשיא של 56 אחוזים, וזאת בהשוואה ל-24 אחוזים בשנת 1985.
6. לשכה מרכזית לסטטיסטיקה, 21.10.2010; גולן, 9.12.2013.
7. דונת, 2011.

8. במחקר רואיינו כ-90 נשים וגברים - אשכנזים, משכילים, הטרוסקסואליים ברובם.
9. מצוטטת בתוך: רוזן, 28.8.2013.
10. דרום, 29.5.2014.
11. קרן פרידמן גרסי באתר הכללית.
12. בכ-98% מהלידות הרגילות שהתבצעו בישראל בשנת 2005, לקחו חלק בני הזוג של היולדת, כולל בעלים מסורתיים ודתיים איילון, 23.10.2005; אברמוב, ללא תאריך.
13. במחקר שערכה שרון מושיוב-יגורוב, אחות חדר לידה בבית החולים וולפסון, במסגרת עבודת הגמר שלה לתואר שני בסוציולוגיה של הבריאות, נמצא שאצל רבים מהגברים שהיו שותפים לחוויית הלידה של ילדם הראשון נמצאו פערים גדולים בין הציפיות של האב לפני הלידה לבין המפגש עם המציאות. עוד היא מצאה שרבים מהם חווים את הלידה כאירוע טראומטי ומלחיץ. כמעט כל האבות שרואיינו למחקר הודו שקורס ההכנה ללידה יצר ציפייה למשהו אידיאלי, שלא התממש בחדר הלידה. מושיוב-יגורוב, 2004. במחקר של Darper נמצא שגברים שהשתתפו בלידה מתארים רגשות של תסכול וחוסר אונים מול הכאב של האישה, בלבול בנוגע לציפיות מהם במהלך הלידה עצמה וכתוצאה מכך פגיעות גדולה. Darper, 2003 הידועניות, שמצטלמות מייד לאחר הלידה בג'נס שלפני ההיריון כאשר הן מחזיקות בידיהן תינוק נקי ויפה תורמות להצגת מציאות וורודה. לא לחינם ציינו לאחרונה בתקשורת לשבח את הנסיכה הבריטית קייט מידלטון, שהופיעה לציילום המסורתי ביציאה מבית החולים עם התינוק המלכותי בשמלה רחבה, שלא הסתירה בטן לאחר לידה. בכך היא סיפקה מסר ברור לנשים - זה בסדר לא להיראות במיטבך מייד לאחר הלידה.
14. ראו: איילון, 23.10.2005; קדוש, 17.6.2012. "אני מטפלת בגברים כאלה כמו בהלומי קרב", אומרת ריקי רוזמן, פסיכותרפיסטית ויועצת לזוגות נשואים, 'לאט, בעדינות, תוך העלאת פלשבקים ממה שהתרחש בשלבי הלידה. אנחנו מפרקים את הסצנה ומעבדים אותה."
15. מצוטטת בתוך: איילון, 23.10.2005.
16. מצוטטת בתוך: מסר, 26.9.2005.
17. ד"ר ליאורה אברמוב, מנהלת מרפאה לטיפול מיני: 'ידוע על מספר רב של מקרים של גברים שבעקבות כך פיתחו בעיות זקפה, נוצרה אצלם דחייה מבת הזוג, ואף ירד להם החשק מפעילות מינית. זוגות רבים באים למרפאה בבית החולים בתלונות על היעדר חשק אצל הגבר כתוצאה מהלידה ואת זה, אחרי הכנה נכונה של בני הזוג, כדאי לדעת, בהחלט אפשר למנוע.' במרכז הרפואי ת"א על שם סוראסקי. אברמוב, ללא תאריך.
18. מסר, 26.9.2005.
19. באגודה הבינלאומית של צלמי לידות מקצועיים חברים נכון ל-2012 כ-400 צלמים וצלמות. Gootman, 16.6.2012.
20. חשוב לציין, שהיה הבדל מובהק (באלפא של 0.1) בין הגברים (16.4%) לנשים (44.2%) בהעדפה לאפליקציה של הורות (על הפער בין אידאל ההורות לבין רצונם של הגברים לממש אותו - ראו להלן).
21. לוי צדק, 22.3.2012.
22. בדינטר, 1985.
23. היא משיקה לתיאורית ההתקשרות (attachment theory) תיאוריה פסיכולוגית התפתחותית של הפסיכולוג ג'ון בולבי (John Bowlby), שטוענת כי בפעוט טבוע הצורך להתקשרות עם דמות מטפלת לצורך הגנה וקירבה, Pickert, 21.5.2012.
24. הקהילה ריכזה את הניסיון של מאות המשפחות לכלל ספר בשם 'תינוקות באופן טבעי'.
25. סקר של מכון ירושלים לחקר שווקים בחן את עמדות הציבור בישראל ביחס למבנה מערכת החינוך ולאטרנטיבות שונות למימונה. מהסקר עולה שרוב (58%) בני ה-26-35 עם ילדים שולחים או שקלו לשלוח את ילדיהם לבית ספר פרטי. בקרב קבוצת בני 26-35, המהווה את קבוצת ההורים הצעירים, נמצאו השיעורים הגבוהים ביותר (61%) של הסוברים כי איכות החינוך הציבורי התדרדרה בהשוואה לעבר. עוד נמצא בסקר מתאם סטטיסטי לפיו ככל שגיל הנשאל צעיר יותר, כך גוברים הסיכויים שיטען כי איכות החינוך הציבורי התדרדרה. מבין הנשאלים 62% בני 18-25 הביעו תמיכה באפשרות לבחור את בית הספר של ילדיהם בעצמם, כולל שליחתם לבתי ספר פרטיים (יותר מכל שכבות הגיל במדגם). בקבוצת בני 26-35 היה רוב של 49% התומך בשיטה לעומת 41% המתנגד לה. 52% מהצעירים מתחת לגיל 35 תומכים בשיטת הוואוצ'רים, לפיה תקציב החינוך מחולק להורים אשר בוחרים לאיזה בית ספר לשלוח את ילדיהם. הסקר נערך באמצע שנת 2010 באמצעות מכון דחף בקרב 1,000 נשאלים המהווים מדגם מייצג של האוכלוסייה היהודית בישראל. בתוך: גזית, מאי 2011.
26. כהן, 11.4.2012.
27. שילון, 27.2.2013.
28. מצוטטות בתוך: אברמוביץ', 6.7.2013.
29. באפיון תפישות וסגנון ההורות של ה-Yניקים נעזרנו בנוסף לראיונות האישיים גם בתוכנות ששלחו לנו 17 מנחי הורים (במסגרת מפגש עם כ-100 מנחים בסמינר הקיבוצים), במפגש עם עשרות אנשי מקצוע בתחום ההורות בירושלים ובאשדוד וכן במפגש עם אימהות צעירות מטעם עיריית ירושלים. חדשות ערוץ 10 ייחדו לתופעה סדרה של תוכניות

שבהן הופיעו מומחים שונים, שחזקו תופעות שנסקרות בפרק זה.

30. Harrington, Van Deusen & Ladge, 2010 ; נרדי ונרדי, 1992. מספר השעות שאבות השקיעו בטיפול בילדים ובעבודות הבית גדל כמעט פי שלושה בתוך 50 שנה (בין השנים 1965-2011). אם ב-1965 האבות במשפחות אמריקאיות שיש להן 2 הכנסות השקיעו בממוצע בטיפול בילדים 2.5 שעות בשבוע, ב-2011 מספר השעות עלה ל-7 שעות; באותן השנים גדל מספר השעות שהשקיעו האבות בעבודות הבית מ-4 שעות שבועיות בממוצע ל-10 שעות. באותן השנים חלה עליה גם בשעות שנשים משקיעות בטיפול בילדים (מ-10 שעות ל-14 שעות) אך חלה ירידה של יותר ממחצית במספר השעות שהן משקיעות בעבודות הבית (מ-32 ל-18 שעות), כנראה גם בשל המיכון של חלק מעבודות הבית והיכולת לרכוש אוכל מוכן, שירותי כביסה, גיהוץ וכדו'. Pew Research Center, 14.3.2013.
31. ליבלר, 2006.13.1.
32. נרדי, 2012.23.2.
33. ראו: טבק, 2013.28.11.
34. לוינסון, 2015.11.5.
35. הצעת החוק היא של ח"כ תמר זנדברג.
36. ציטוט מתוך דף הקבוצה.
37. מצוטט בתוך: לוי, 2013.19.8.
38. על התופעה ראו: שלזינגר, 2014.16.7.
39. מצוטט בתוך: שלזינגר, 2014.16.7.
40. במחקר על גברים המצפים לילד ראשון, נמצא שהם חוששים שלא יעמדו בציפיות של 'אידאל האב החדש' של החברה ושל בת הזוג. Henwood & Procter, 2003.
41. מחקר שערך ירון סופר במסגרת תזה לתואר שני במכללה האקדמית תל אביב יפו, בהנחיית ד"ר גיל גולדצוויג, פסיכולוג קליני, בדק את הקשר בין מידת מעורבותו המעשית של 'האב החדש' בטיפול בילדיו לבין מעורבותו הרגשית כהורה. מסתבר שאין בהכרח קשר בין השניים. במסגרת המחקר רואיינו כ-60 אבות, בגילאים 26-30, לילד ראשון (ללא קשר למין היילוד) בגיל חצי שנה עד שנה וחצי, כששני בני הזוג עובדים, נשואים וילידי הארץ. בתוך: איילון, 2005.27.11. יש לסייג שהמחקר נעשה על אבות שרובם משתייכים לדור ה-XY ולא לדור ה-Y (במועד עריכת המחקר רובם לא היו כלל נישואים), אבל אפשר לשער שהממצאים הנ"ל לא רק תקפים להיום, אלא אף התחזקו.
42. ראו למשל: גולדנהירש, 2014.
43. לאחר 19 שנים ככתב בכיר במגזין 'ספורטס אילוסטרייטד' נמאס לאוסטין מרפי מלהיות אב ובעל וירטואלי. הוא עייף מבתי מלון, נמאס לו שחברי הקהילה שלו חושבים שאשתו לורה היא אם חד הורית. עם כל יום-הולדת, משחק או הצגה שפספס, הוא השתכנע יותר ויותר שהוא מחמיץ את חייהם של ילדיו. אז הוא החליט לקחת חצי שנת שבתון ולהחליף תפקידים עם אשתו. את קורותיו כעקר בית כתב בספר 'כמה קשה זה כבר יכול להיות' (How Tough Could It Be?). בסופו של דבר הניסוי לא הצליח. אחרי שלמד לבשל, לעשות קניות, לקפל כביסה ולטאטא את הרצפה הוא נשבר וחזר לעבודה הקודמת. Murphy, 2004.
44. העובדה שהספר זכה לתפוצה רחבה באמצעות קמפיין אינטרנט וירלי (קובץ PDF שהופץ דרך רשתות המיילים) מדגימה עד כמה הוא דיבר לצעירים. בעוד שהספר תוכנן במקור לשחרור באוקטובר 2011, עד סוף אפריל הוא כבר הגיע למקום השני ברשימת רבי המכר של אתר אמזון. במאי אותה שנה הוא נסק למקום הראשון ומכר למעלה מ-150 אלף עותקים (הספר תורגם לשפות רבות. הערך בויקיפדיה 'Go the Fuck to Sleep').
45. מחקר אורך שנערך בארצות הברית, מצא הבדלים בין הנשים והגברים בקרב זוגות שבהם שני בני הזוג עובדים. בעוד שאצל הנשים רמת הלחץ עלתה באופן מתון מאוד בין 1977 ל-2008 (אף שאחוז הנשים העובדות כמעט הכפיל את עצמו באותה תקופה), אצל הגברים היא עלתה במהירות ובהירות ובאותן שנים. Families and Work Institute, 2008. בסקר אחר שנערך בארה"ב בשנת 2012 נמצא כי מחצית (50%) מהאבות האמריקאים חשו לחץ מהצורך לשלב בין עבודה וחיי המשפחה (56% מהנשים חשו כך). 46% מהאבות האמריקאים - פי שתיים מהאימהות (23% חשו שהם לא מבליים מספיק זמן עם ילדיהם. ואכן בפועל נמצא כ-46% מהאבות בממוצע מחצית מהשעות בהשוואה לאימהות עם ילדיהם (4 לעומת 7 שעות בממוצע שבועי). Pew Research Center 14.3.2013.
- עוד על התופעה ראו: מילבאואר וקוליק, 2010; Bianchi, 2010; ; Harrington, Van Deusen & Ladge, 2010; ; Offer & Schneider, 2011; Sayer, 2005; Robinson & Milkie, 2006.
46. מחקר שנערך בישראל מצא כי ברגע שגבר הופך לאב בפעם הראשונה, הוא מתחיל לבלות שעה וחצי יותר בעבודה. לא כדי להרוויח יותר, אלא כדי להפסיד את שעת המקלחות של ילדיו. בתוך: רוזן, 2013.28.8. ראו גם: מילבאואר וקוליק, 2010.
47. בעונה הרביעית של הסדרה 'רמזור' שודר פרק שבו אמיר (האב הטרי) מאחר לחזור מהעבודה, כדי להגיע הביתה לאחר שהילדה ישנה. הוא גם מתחיל לעשן, כי זה מאפשר לו כל פעם לצאת למספר דקות של שקט לבדו. Fox, 2010.
- 48.

49. במחקרים שנעשו לאחרונה נמצא שגם אצל האבות מופרשים ההורמונים אוקסיטוצין ופרולקטין, שמחזקים את הקשר עם התינוק ולא רק אצל אימהות (ההורמון הראשון מופרש אצל האישה כבר בהריון והשני בחודשים הראשונים לאחר הלידה, כדי להגביר את ייצור החלב). במחקר נמדדה אצל כל אב רמת ההורמונים במקביל למשחק שלו עם תינוקו. רמת ההורמונים נבדקה אצל האבות בחודש השני והשישי לחיי התינוק. במקביל תועדו האבות בשעה ששיחקו עם תינוקותיהם. הקשר בין האבות לתינוקות במהלך המשחק נבדק על פי כמה מדדים כמו הפגנות חיבה, מבטים, קולות, נגיעה בגוף, חיבוק ועוד. הממצאים הראו שככל שנמדדה רמת הפרולקטין גבוהה יותר, כך נטה האב לשחק עם התינוק במשחק חקרני - סקרני. ככל שנמדדה רמת אוקסיטוצין גבוהה יותר, האב נטה לפתח קשר חברתי קרוב יותר עם התינוק. המסקנה של החוקרים הייתה שיש השפעה של רמת ההורמונים על סוג הקשר שיוצר האב עם תינוקו. מעניין לציין שרמת האוקסיטוצין אצל אימהות עלתה רק אם הן סיפקו לתינוק מגע פיזי אוהב. החוקרים הסיקו מכך שלאם ולאב יש תפקידים שונים בקשר שהם יוצרים עם ילדם. לאם יש תפקיד מגונן ואהב בגידול הילדים בעוד שלאב יש תפקיד בהכנת הילדים לחיים החברתיים וליכולת לפתור קונפליקטים. אהרונוביץ', 22.6.2012. Gordon, Zagoory-Sharon, Leckman & Feldman, Aug 2010.

ד"ר אלכס אביב, מנהל מחלקה פסיכיאטרית בבית החולים אברבנאל, שמתמחה ביחסי הורים-ילדים, הביע בראיון לכתבה עמדה מעניינת, אמיצה וחשובה (גם אם לא 'תקינה פוליטית') בהקשר לקשיים שמודל האבות החדשים יוצר. לטענתו, אם בעבר האב היה אמוץ על הפנמה בכנו או בבתו של אתוסים שקשורים בכוח, אומץ, יכולת לעשות דברים גם אם פחדים מהם, מ'האב החדש' מבקשים שיעשה דברים שקשורים ברוך ובחמלה, שלא מצויים בשפה הגברית הבסיסית שלו. המטרורוסקואל הוא דמות פתטית, פטפטנית ורכה מדי אפילו למידות האישה-האמא הפמיניסטית. הרגתן את הגבר הישן ועוד לא ילדתן את החדש. הגבר הנוכחי פחד פחד מוות שיהיה הורה כמו שהיה אבא שלו בשבילו, אבל לא יכול להיות כמו אשתו או אמא שלו. זה לא בשפה הגנטית הגברית. תגובות הגולשים לכתבה ביטאו מצד אחד הסכמה עם רוח הדברים שלו ומצד שני התנגדות חריפה. הדיון הזה משקף את המתח הפנימי שקיים בתוך החברה ביחס לסוגיה המגדרית, ובעיקר כלפי המודלים המגדריים שנמצאים בתהליכי שינוי. איילון, 27.11.2005.

50. על פי מחקר שנערך על ידי חוקרים מאוניברסיטת מייסיגן ומאוניברסיטת בר אילן ב-2011, אצל זוגות עם שני הורים עובדים וילד מתחת לגיל שנה, נשים קמות לילדיהן בלילה פי שלוש מאשר גברים. Offer & Schneider, 2011. במסגרת מחקר שנעשה ב-UCLA תיעדו החוקרים פעם בעשר דקות איפה בבית נמצא כל אחד מבני המשפחה בערב, לאחר חזרת ההורים מהעבודה. נמצא שהאימהות נמצאות יותר עם הילדים בעוד שהאבות נמצאים יותר לבד. Campos, Graesch, Repetti, Bradbury & Ochs, 2009.

51. מחקרים של הפסיכולוג אייל אברהם וחוקרת המוח רות פלדמן מצאו כי בחודשים הראשונים לאחר הלידה רמת האוקסיטוצין אצל אבות זהה לזו של אימהות (ההורמון מופרש אצל האישה כבר בהריון כדי להגביר את ייצור החלב). עוד נמצא כי העוררות הרגשית הנחוצה לטיפול בפעוט מתעוררת בטבע באמצעות ניסיון נרכש. המסקנה הסוציולוגית היא כי התרומות קשרים משפחתיים 'חדשים' עשויה ליצור מערכות תפקודיות חדשות במוח האנושי, ואלה בתורן יובילו ליחסים חדשים בין הורים לילדים. אברהם ופלדמן, 21.7.2014.

52. עד לעשור האחרון אף אחד לא באמת נתן את הדעת למה שעובר על גברים גרושים, שהם גם הורים לילדים. מחקרים בעולם התמקדו בהשפעת הגירושים על אימהות ועל ילדים, מתוך מחשבה שהם הנפגעים העיקריים מהמשבר. בעקבות העלייה הדרמטית בשיעור הגירושין והתפתחות חקר ההורות, התרבו המחקרים שבדקו את ההשפעות הגירושיים על הגברים. ישראל מעט מפגרת אחרי המערב בחקר ההורות הגברית, אבל גם אצלנו ניכרת מגמה של התקדמות. ד"ר דני קפלן הקים ב-2009 באוניברסיטת בר אילן את המגמה ללימודי גבריות, במסגרת התוכנית ללימודי מגדר במחלקה לסוציולוגיה ולאנתרופולוגיה. במאי 2014 נערך לראשונה בארץ כנס אקדמי שהוקדש כולו לאבהות. מחקר חלוץ מעניין שעסק בסוגיה הוא של הסוציולוגית ד"ר דריה מעוז, מהמכללה למנהל ומכללת הדסה (הוא הוצג בכנס). מעוז דגמה וראיינה גרושים יהודים בני מעמד בינוני-גבוה, אבות לילד אחד לפחות שקיבלו מעמד של הורה משני ולא משמורן. היא בדקה כיצד משפיעים גירושים על חויית ההורות שלהם. שתי תחושות צפו ועלו בשכיחות גבוהה - אשמה וחופש. מצד אחד, 'חופש בהרשאה, אף אחד לא יכול לנשוף בעורפם והם לא צריכים למצוא תירוצים; הם יכולים להכיר בצורך שלהם להשתחרר ממחויבות'; מצד שני, 'רוב הגברים דיווחו על תחושה חזקה של אשמה. האשמה עשויה לנבוע מתחושה שהם פירקו את המשפחה ודנו את ילדיהם לטלטלה, מחשש שהגירושים ישפיעו לרעה על אישיותם ועל נפשם של הילדים, מצמצום חלקם בגידולם ומכך שהם מתרחקים מדגם 'האב החדש' שלכאורה יש לשאוף אליו בימינו. התחושה הזאת גרמה לחלקם להתייחס על החלטתם או אפילו לחזור הביתה'. הציטוטים מתוך: נצר, 3.5.2014.

53. משרדי הוצאה לפועל מלאים בהורים שלא מתמודדים עם תשלומי המזונות בתוך: מורג, 23.2.2014.

54. בין היתר, עסקה הרפורמה בסעיף 'חזקת הגיל הרך', מושא לכיקורת ולגינני מסורתית מצד אבות גרושים שטענו לאפליה אוטומטית. ועדה בראשות פרופסור דן שניט קבעה לפני שנים כי יש לבטל לחלוטין את 'חזקת הגיל הרך', ומסקנותיה היוו בסיס לשינוי המוצע, אך לחצים שונים גררו לפשרה ולצמצום הרפורמה. כך או כך, מסקנות הוועדה עדיין אינן מיושמות בשטח. בפברואר 2014 התקיימה מול בית שרת המשפטים ציפי לבני בתל אביב מחאה של מאות בני אדם, שדרשו ליישם את מסקנות הוועדות שקבעו שוויון בין הורים גרושים בנושאי המזונות והמשמורת (יותר מ-90% מהסדר

המשמורת ניתנים כיום לאם בהסכמה, גם כשהילדים עברו את גיל שש). המפגינים, רובם גברים גרושים, נשאו שלטים ובהם נכתב: 'מגישי תלונות שואא לדין' ו-'אבא זה לא כספומט'. הם מחו על היעדר ההורות השוויונית, כהגדרתם, ועל האפליה המגדרית בישראל נגדם. מנגד, יש הטוענים כי גברים רבים מגלים את האבהות רק בעקבות גירושם, ואז הם תובעים לחלק את 'הרכוש המשותף' שווה בשווה. שנים ארוכות סירבו ללכת עם הילד לגינה, ולא התעניינו בשיעורי הבית שלו, אבל מיד אחרי הגירושם הם מנופפים בדגל של הורות שוויונית, ולאחר מכן משתמשים בתביעה למשמורת כדי להפעיל לחץ על האם לוותר בענייני מזונות וחלוקת הרכוש. על פי הדעה הזאת, ביטול חזקת הגיל הרך רק יגביר את האפשרויות לסחיטה כלכלית של נשים על ידי גברים באמצעות סכסוכי משמורת. לדעת המבקרים הטוען שאימהות מרחיקות את האבות מהילדים - מגוחך. ברוב המקרים הן מתוסכלות מההתחמקות המופגנת של בני זוגן מטיפול בילדים.

55. לפי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, נכון ל-2012: בראש כ-91% מן המשפחות החד הוריות עם ילדים עד גיל 17 עומדת אישה. (כ-11% מן האמהות היהודיות לילדים עד גיל 17 באותה שנה עמדו בראש משפחות חד הוריות). לשכה מרכזית לסטטיסטיקה, ינואר 2014. לפי המוסד לביטוח לאומי, נכון ל-2010: בראש 97% מהמשפחות החד הוריות עומדת אישה. טולידנו ואליאב, מרץ 2011. הדבר מעמיד את פרנסת המשפחה בקשיים גדולים. לא רק שיש מפרנס יחיד, אלא שהוא על פי רוב אישה, ושכרה נמוך בדרך כלל מזה של הגברים. נתון מעניין שהוא ששיעור התעסוקה ורמת ההכנסה מעבודה של הנשים החד-הוריות גבוה לאורך השנים מאלה של אימהות במשפחות עם בן זוג.
56. להגדרה הזאת עונות אלמנות, גרושות ורווקות שהן אמהות לילדים. על פי חוק משפחות חד-הוריות, שנחקק בשנת 1992. להגדרה זו עונה גם אישה נשואה, החיה לפחות שנתיים בנפרד מבעלה, והילדים נמצאים בחזקתה, נשים עונות וכן נשים מוכות המתגוררות עם ילדיהן במקלט לנשים מוכות לפחות שלושה חודשים.
57. בשנת 1995 המשפחות החד-הוריות היו רק 9.3% מסך המשפחות עם ילדים. שיעורם של הילדים במשפחות האלה מסך הילדים בארץ עמד באותה שנה על 6.8%. בשנת 2010 הגיע כבר מספרן של המשפחות החד הוריות ל-129 אלף - 12.4% מסך המשפחות עם ילדים בארץ, ומספר הילדים בהן הגיע ל-215,477 - 8.6% מסך הילדים בארץ. טולידנו ואליאב, מרץ 2011. זה אחוז גבוה יחסית למדינות אחרות בעולם. כך למשל, נכון ל-2007, אחוזים גבוהים של משפחות חד הוריות נמצאו ב: ארה"ב (16%); קנדה (11%); פינלנד, דרום קוריא, נורווגיה וניו זילנד (9%); אוסטרליה, אוסטרליה, אנגליה, קנדה ופורטוגל (8%). בראש 56% הורה גרוש, בראש 13% עומד אלמן, ובראש 13% אחרים עומד רווק. בראש 15% מהמשפחות עומדת הורה החי בנפרד מבן/בת זוגו. רוזנבלום ופלג, 29.3.2007.
58. ב-2012 כ-16% מכלל האמהות החד הוריות בישראל היו רווקות. לשכה מרכזית לסטטיסטיקה, 29.1.2014.
59. 17% ממשפחות העולים לישראל היו חד-הוריות. רובן משפחות שבחרו לחיות ולגדל ילדים במסגרת זו. רוזנבלום ופלג, 29.3.2007.
60. עד כמה חד ההוריות נעשתה לגיטימית בישראל, ניתן ללמוד מסדרת הדרמה הישראלית אמא'לה, ששודרה בערוץ 2 - קשת. הסדרה, אותה כתבה תמר מרום וכיים רם נהרי, עוקבת אחר סיפורה של אפרת בכר (אורנה בנאי), רווקה בת 38, שגרה לבדה בתל אביב (הסדרה שודרה במשך 3 עונות, החל מסוף 2005). אפרת היא שחקנית מדרג נמוך, שמתפרנסת בעיקר מהצגות ילדים דלות תקציב ומפרסומות. חייה של אפרת משתנים כאשר היא מגלה שהיא בהיריון. למרות שהיא לא יודעת מי האב, היא מחליטה לשמור את התינוק ולגדל אותו לבד. הסדרה עוקבת אחר הגיבורה ויחסיה המורכבים עם אמה, עם חבריה הטובים, עם שכניה ועם בני זוגה.
61. טולידנו ואליאב, מרץ 2011.
62. כבר בסקר שנערך ב-2006 (שנה בה בני הדור עדיין לא היו הורים) בקרב הורים המשתתפים בסדנאות במכון 'אדלר', נמצא כי רגשות האשם הם החוויה הבולטת ביותר שחווים הורים. הסקר נערך בקרב כ-70 הורים, בגילאי 30-40, כאשר רובם (95%) הם נשים. בתוך: גולן-מאירי, 18.1.2006.
63. על התופעה ראו: כצנלסון, 2006; רולידר, 2011.
64. במחקר שנעשה באוניברסיטת חיפה ביקשה החוקרת לבחון בפעם הראשונה עד כמה נתפסת הלידה כחוויה משברית ומה יחסי הגומלין בין תופעות המשבר לתופעות הפוסט-טראומה. במחקר השתתפו 188 נשים בגילאים בין 46-18 שלהן הייתה זו לידה ראשונה, ובה ילד או ילדה יחידה. כל הלידות היו במועד וכל הילדים נולדו בריאים. ממצאי המחקר מעלים כי חווית הלידה הראשונה קשורה בחוויית משבר בינונית או קשה לכ-45% מהנשים, כשרק 23% מהנשים דיווחו על חווית משבר קלה או על כך שכלל לא עברו חוויית משבר. לא נמצא הבדל במוצא של חווית המשבר בין נשים ממוצא שונה (יהודיות, מוסלמיות, נוצריות, דרוזיות), כשהמוצא הכללי בקרב הנשים עמד על 2.81 (בסולם של 1-5). כלומר, באופן ממוצע, אישה בישראל לאחר לידה ראשונה חווה חוויית משבר בינונית. בסך הכל, 28% מהנשים סבלו ברמות שונות מתסמינים פוסט-טראומטיים כמו חלומות חוזרים, "פלאשבקים", הימנעות מזיכרונות הקשורים בלידה, מחשבות חוזרות ומעוררות חרדה על הלידה ועוד. במחקר עולה עוד כי ישנם מספר גורמי סיכון לפוסט-טראומה: תחושת מצוקה במהלך לידה, תחושה של אובדן משאבים ונטיה להתמודדות ע"י האשמה עצמית ורומיניציה (שקיעה בהרהורים ובמחשבות על האירוע). בנוגע לחוויית המשבר נמצא כי הגורמים האישיים הקשורים בחוויית המשבר הם תחושה של אובדן משאבים ודרכי התמודדות המאופיינות בהאשמה עצמית, בהאשמת אחרים ורומיניציה ואי מוכנות

65. אסאל, 8.3.2011.
66. ביולי 2011 פרסם ארגון Play England מחקר עם מסקנות מאוד עצובות: 32% מהילדים בבריטניה מעולם לא טיפסו על עץ, רבע מהם מעולם לא התגלגלו במורד גבעה ועשירית מהם מעולם לא רכבו על אופניים. רק 40% מהילדים מתענגים היום במשחק בחוץ יותר שעות מאשר בבית, לעומת 72% מבני דור ההורים, אף שההורים מספרים שהזיכרונות הטובים ביותר שלהם קשורים במשחקים דמיוניים שהמציאו בחוץ. בתוך: צוריאל, 4.8.2011. ד"ר ריצ'רד וולפסון, פסיכולוג ילדים בריטי בעל שם עולמי: 'להיות בחוץ, לשחק עם ילדים אחרים, לטפס על עצים ולשחק בדשא - כל אלה חיוניים להתפתחות הפיזית, הרגשית והחברתית של הילדים. הורה שמגונן על ילדיו בצורה מוגזמת גורם להם להפסיד חלק חשוב בחייהם, כמו היכולת להעריך סיכונים, שחשובה מאוד בבגרות. איך ילד, שנשאר בתוך הבית ולא מקבל הזדמנות לחקור את העולם שבחוץ, יתמודד כבוגר בחברה שיש בה סיכונים כל הזמן?' בתוך: צוריאל, 4.8.2011.
67. בשלהי 2005 נערך במכללת 'שערי משפט' בהוד-השרון יום עיון בנושא ענישה גופנית לילדים כדרך חינוך. בכנס הוצג סקר שבוצע על ידי מכון גיאוקרטוגרפיה בקרב כ-500 אזרחים. מהסקר עלו הממצאים הבאים: רוב גדול (79%) מהציבור בישראל מתנגדים לענישה גופנית לילדים כדרך חינוך. מקרב 17% שתומכים בענישה גופנית הרוב הם גברים ובעלי הכנסה ממוצעת נמוכה מ-7,000 שקל בחודש. 28% מהתומכים בענישה גופנית הם עולים חדשים, ו-17% מהם הם ילידי הארץ. בתוך: רגב, 21.11.2005. הסקר מצביע על עלייה דרמטית בהתנגדות הציבור לענישה גופנית של ילדים (יש להזכיר בהקשר זה את האיסור שהוטל על ענישה גופנית בפסיקת בית המשפט העליון). 5 שנים קודם לכן סבר כמעט חצי מהציבור (47%), שמותר להורה לתת לילד מכה קלה לשם חינוכו. סקר אחר, שנערך בעבר על ידי המועצה לשלום הילד, גילה כי שלושה מכל ארבעה הורים מענישים את ילדיהם באמצעות הכאה לפחות פעם אחת.
68. Phelan, 2004.
69. מחקרים בעולם המערבי הראו שהורים מבלים כיום יותר זמן עם ילדיהם בהשוואה לדורות קודמים. כך למשל, במחקרה של ד"ר אוריאל סאליבן (Oriel Sullivan) מאוקספורד, בו נותחו עשרות אלפי יומנים של הורים בשנים 1975 ל-2000, נמצא שבשנת 2000 אבות בילו בממוצע בין 32 ו-36 דקות ביום עם ילדיהם, לעומת 3 עד 8 דקות בממוצע בשנת 1975. האמהות בילו 21-8 דקות ביום בשנת 1975 בהשוואה ל-51-86 דקות בממוצע בשנת 2000. Oxford University, 7.4.2010.
70. ראו למשל: הסיטקום 'In the Motherhood' של רשת ABC; הספרים: 'Mothers Who Think' של Peri & Moses, 2000 (הספר יצא לאור בעברית: 'אימהות חושבות - נשים כותבות את האמת על אימהות' בהוצאת מודן ב-2005); 'The Mommy Myth' של Douglas & Michaels, 2005 ו-'Mommy Wars' של Morgan Steiner, 2007.
71. סער, 29.5.2009, 24.5.2009; Calhoun, 29.5.2009, 24.5.2009. בלוג דומה - herbadmother.com - www.truuconfessions.com; הוכרו ב-2012 על ידי המגזין טיימס כאחד מ-25 הבלוגים הכי משפיעים בעולם. מאהלר, 20.7.2015.
72. לאחרונה הופיעו בישראל תרגומים לעברית של ספרו של מייקל לואיס 'משחק ביתי: מדריך אקראי לאבהות', תרגומים של האוסף 'ידידיים אמיתיים של אמהות', המבוסס על רשימות שהתפרסמו בבלוג Truu Mom Confessions של רומי לאסלי (Romi Lassally) ותרגום ספרה של איילת ולדמן (ישראלית לשעבר) 'אמא רעה'. ספרה של ולדמן נולד בעקבות התגובות שעוררה הצהרתה הכנה במאמר בניו יורק טיימס, שהיא אוהבת את בעלה, הסופר מייקל שייבון, יותר מאשר את ילדיה. אנשים רבים התחלחו מההודאה הזאת שהתנגשה עם משהו מאד עמוק בתפישת האימהות.
73. מחקרים רבים מראים שהורות כרוכה באומללות לא קטנה. אחת הדוגמאות המפורסמות היא מחקרם של אלן וינטר ודניאל כהנמן מ-2004, שסקר 909 אמהות עובדות בטקסס ומצא כי טיפול בילדים מגיע רק במקום ה-16 ברשימת הפעילויות האהובות עליהן - בין השאר אחרי בישול, צפייה בטלוויזיה, פעילות גופנית, תנומה, קניות ועבודות הבית. אמהות נוטות להיות פחות מאושרות מאבות, הורים יחידניים פחות מאושרים מזוגות וכל ילד נוסף מקטין את האושר עוד יותר. Kahneman & Krueger, Winter 2006.
74. ראו: דרום, 29.5.2014.
75. על התופעה ראו: בחור, 2.10.2014.
76. עופר שלח ביקר במאמר את מה שהוא מכנה 'האאוטסורסינג' (מיקור חוץ) של החיים: 'לכאורה, מדובר בתפיסה בריאה, לפיה טוב שדברים יבוצעו על-ידי אנשים טובים ככל האפשר, וצריכים לנסות ולהקל על החיים. בפועל, הוא מבטא התפרקות מודעת של אנשים מהתמודדות, ובתוכה של הורים מקשיי ההורות, שהם חלק בלתי נפרד ונחוץ ממנה. [...]. סדרה של החלטות קטנות, הנובעות מרוח זמן, שלפיה החיים מספיק קשים ומישהו אחר יודע יותר טוב, יוצרת מצב שבו ההורה כבר איננו הורה. כי הורות, בואו נודה על האמת, היא מעט מאוד 'זמן איכות'. יש בה הרבה יותר חובות מעצבנות, שהתחליף להן אינו איכות גדולה יותר, אלא חוסר הורות ככלל. הורות זה קשה, החיים לא פשוטים, האלטרנטיבה גרועה הרבה יותר'. שלח, 30.10.2007.
77. מצוטטת בתוך: רוזן, 28.8.2013.

